

Bácsmegeyei Függetlenség

A BACSBODROG VÁRMEGYEI ÉS A ZOMBORI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT HIVATALOS KOZLÖNYE.

Előfizetési ár: Egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 3 kor. **Tanítók részére:** Egész évre 8 kor., félévre 4 korona. Egyes szám ára 10 fillér.

A lapfőmunkáldonos „Bácsmegeyei Függetlenségi és 48-as Párt” megbízásából:
FALCIONE LAJOS.

Felolós szerkesztő:
PINTER GYULA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Erzsébet-körút 13. sz.
Közlemények és előfizetések ide küldendők
Megjelenik: vasárnap és csütörtökön.

Mungó-erkölcsök.

Az imént lezajlott városi közgyűlés újból rávilágított arra a léhaságra és erkölcsi színvakságra, amit a Vojnits-rendszer beleplántált az itteni gárdájába. De másfelől sok figyelemreméltó tanulsággal is szolgált ez a nevezetes közgyűlés. Mindezekről lesz még alkalmunk bőségesen diskurálgatni, ha egy kicsit kellemetlen lesz is az a tulsó tábornak. Most sebtében és csak úgy rapszodikusán mindössze egyptár mozzanattal foglalkozunk.

Mindenekelőtt megállapítjuk, hogy az új főispán első szereplése — enyhén mondva — nem valami szimpatikus volt és sok tekintetben szigorubb és élesebb megítélést provokált.

Már maga az a körülmény, hogy a város közügyei iránt érzéketlenséget tanusított, amennyiben a városi adminisztráció kritikája elől tüntető közömbösséggel a társalgóba és a sörös poharak közé menekült — méltó visszatezést és megütközést keltett s a komolyságába és a vezetésre való hivatottságába vetett hitet alaposan megintatta.

Hiszen éppen neki, aki a város ügyeit-bajait nem ismeri, két kézzel kellett volna kapnia az alkalmon, hogy a bírálatból, a gravamenekből a kifogásokból, a kivánságokból és javaslatokból — amiket bőkezűen ontott az ellenzék — a dolgok állását megismerhesse s kellő mérlegelés után jövendő magatartására támpontokat és utmutatást találjon. Mert ha ő csak arra a mankóra támaszkodik, amit a köréje sereglett kétes értékű barátok — a Hauke—Konyovits—Nikolits trifolium — nyujt, akkor annak egyfelől a közügy, másfelől magának a főispánnak erkölcsi integritása is igen sok, talán helyrehozhatatlan hátrányát szenved. Majd megtanulja ezt a főispán később — a maga kárán, mert mérget lehet rá venni, hogy ezek a tanácsadók olyan morális csapdába és vermekbe fogják bekalauzolni, ahonnet majd szivesen menekülne, de — „nem lehet ám gyere ki”; anélkül semmi esetre sem, hogy ott ne hagyja presztizsének és reputációjának java részét. Eljő az idő, amikor eszébe jut a főispán urnak, hogy ezt megjósoltuk neki.

Azt is őszinte sajnálattal és mély megdöbbenéssel láttuk, hogy oda adta magát a főispán olyan csunya trükknek, amely visszataszító és gyűlöletes, anélkül, hogy valamelyes gyakorlati célja és sikere lett volna. Mi szüksége volt neki itt Tisza Pista-féle allűrökkel kísérletezni; mi szüksége volt a szájko-

sárral, az ellenzék törvényes jogainak durva elkobzásával próbálkozni? Hiszen a többség kétségtelenül rendelkezésre állott, oda terelte, ahová neki tetszett, szavaztathatott vele kénye-kedve szerint; a végeredményt: az ellenzéki indítványok visszaszorítását tehát teljes biztossággal elérhette egész alkotmányos uton, viharok nélkül és a közéleti tisztesség, a pártközi lojalitás sértetlen megóvásával. Mig így, a köréje sereglett politikai kalandorok tanácsának azt köszönhette, hogy lépésről lépésre engednie kellett, mert a saját jobb belátása és föltámadt jogérzete ellenállhatatlanul az engedékenység útjára tolt. Vajha kinyitnák a szemét a mostani események és még idejekorán belátná, hogy ovakodnia kell a — jóbarátaitól; mert vannak emberek — és az ő sugalmazói között is vannak — akik, hogy drasztikus, de találó szóval éljünk, a komisszást csupán a komisszástért csinálják, mert az nekik perverz gyönyörűséget okoz. Az ilyen barátokat és mentorokat tanácsos az embernek — ha tudniillik a reputációjára ad valamit — három lépésre tartani magától.

Tanulságos és érdekes jelenség volt a saját csapdájukba került mungóknak — Konyovits Dávidnak, Czeisel Lajosnak stb. — a hipokrita viselkedése. Renitenskedni, a kormányérdek ellen szavazni nem mertek, Hombár Mihály-féle okoskodással, tyukprókatori rabulisztikával kibujtak tehát előbbi állásfoglalásuk konzekvenciái alól, de azért hirdették, hogy ők hivei az általános, egyenlő, titkos szavazatjognak és majd alkalmilag követelni fogják a Tisza—Lukács-féle választójogi törvény revízióját. Nos, ismerjük a szavuk értékét, tudjuk, hogy ez az ígért egészen hamis pénz és nem ér többet a hirhedt ujpesti hatosnál; mindazonáltal ezennel leszögezzük a nyilvánosan tett fogadkozást s alkalomadtán a fejükre is fogjuk olvasni.

A megfigyelőnek bizonyára szemébe tünt, hogy a főispán körül csak az ugynevezelt leltári mungók és a fiatal pajtások sorakoztak, ellenben a régi hatvanhetes gárda előkelő tagjainak tulnyomó része csöndesen félreállott; távol maradt a közgyűléstől, vagy eltávozott onnet, mert nem akartak szolidaritást vállalni az erőszakoskodással, a komolytalan és céltalan trükkkel, amely az ő izlésükkel és jogérzésükkel nem egyezik meg. Ez a szótlan tiltakozás engesztelő jelenség volt és egyszersmind biztató arra, hogy a politikai desperádók bukása után még visszatérhet ide a kölcsönös lojalitáson alapuló tisztességes pártélet.

Nekünk azonban a legnagyobb örömet az okozta, hogy az ellenzék imponáló *erőt*, férfias *kitartást* és *el-szánttságot* tanusított. Ez az, ami bizios záloga annak, hogy a város közléte a megtisztulás, a fejlődés és a virulás útjára jut.

Városi közgyűlés.

—
Az ellenzék erős küzdelme.

—
Mungó-trükk.

—
A Pavlik-rendszer kudarca.

A krónikáiró bizvást megállapíthatja, hogy Zombor város törvényhatósági bizottságának, ember emlékezete óta, nem volt olyan küzdelmes, tartalmas és eseménydus közgyűlése, mint a mult szombati; amely délután 3 órától éjjél után félegy óráig, egy perc szünet nélkül, szakadatlanul tartott és mégis mindössze csak két ügyet birt elintézni.

Az ellenzék erőteljes agilitása, céltudatos, bátor és elszánt föllépése ezen a közgyűlésen végre véget vetett annak a léha Potemkin-rendszernek, mely üres formassággá devalválta a törvényhatósági bizottság működését. Megmutatta ugyanis az ellenzék, milyen beható módon, milyen odaadó hűséggel és lelkiismeretes séggel kell tárgyalni a közügyeket. Egész viselkedésében és ellenőrző kritikájában arra a magas nivóra emelkedett az ellenzék, amelyen hajdanában a municipiumi élet mozgott, amikor elvek és eszmék irányították a pártokat, s tanácskozásokból, érvek összeméréséből beható megvitatásokból alakultak ki az elhatározások; ami azonban — sajnos — egészen ismeretlen dolog volt eddig itt. A mungó urak nem is győztek most eleget csodálkozni, bosszankodni és dühöngeni az ellenzék által inagurált új rendszeren; s tehetetlen haragjukban bornirt gunyolódással és léha idétlenkedéssel könnyítettek magukon, a komoly tárgyalást *kabarénak* nevezvén el. Nos hát, tisztelt mungó urak, ha önöknek ez „kabaré”, akkor bejelenthetjük, hogy még sokszor lesz benne résszük, mert ezután mindig lesznek itt beható viták, az ellenzék mindig élni fog a maga ellenőrzési és kritizálási jogával, állandóan éber felügyelet alatt fogja tartani a város vezetőségének sáfarkodását s határt szab a szavazó apparátussal dolgozó többségi garázdálkodásnak; szóval a jövőben nem neveltséges figura s drótonrángatott szolga-gyülekezet lesz a törvényhatósági bizottság, hanem tanácskozó, irányító, jogaival élő és kötelességét teljesítő szerve a városi autonomiának. Ezt tessék tudomásul venni mindeneknek, akiket illet.

A mostani közgyűlés stiklivel kezdődött, amivel a mungó urak erőszakosan fölforgatták a megszokott, hagyományos tanácskozási rendet; csupán azért, mert — amint pökhendi

módon mondták — a „guszusuk” úgy hozta magával. Ezt még — kellő tiltakozás után — elszívte az ellenzék; mivel nem látott benne semmi különösebb veszedelmet, csak kicsinyes okvetetlenkedést. Hanem azután nyomban következett a — *trükk*, amellyel szájosarat akartak rakni az ellenzékre, ki akarták játszani a véleménynyilvánítás szabadságát és az indítványozási jogot.

A választójogi reformról szóló indítványokat ugyanis le akarták vétetni a napirendről; de úgy, hogy a közgyűlés tagjai, sőt maguk az indítványozók se szólhassanak hozzá a szőnyegen forgó kérdés meritumához. Itt már azonban talpra állott az ellenzék, s a legnagyobb erélyvel és agressivitással utját állotta a durva merényletnek. A vezérférfiak közül *Baloghy Ernő*, *Buday Gerő*, *Lallosevits János*, *Prokópy Imre*, *Mayer Nándor* a jogos indignáció kemény hangján tiltakoztak a törvénytelen kísérlet ellen, s *Baloghy* egyenesen magát a főispánt aposztrofálta, óva intvén őt, hogy ne engedje magát ilyen pavlikolásra fölhasználni. Ugy látszik, a főispán maga is belátta az ellenzék érveinek kétségtelen alaposágát, s noha kezdetben egészen Tisza-féle allűrökkel lépett föl, lassanként lépésről lépésre hátrált, míg végre — három stáció után — szabad folyást engedett a tanácskozásnak.

Igy jutott el a közgyűlés a választójogi reform megvitatásához; ha ugyan vitának lehet nevezni azt, amikor az érvek egész tömege ellen egyetlen ellenérv sem hangzik el. A mungók ugyanis egy árva szóval sem hadakoztak a demokratikus választójogi eszmék ellen, s egy szóval sem védelmezték a Tisza-Lukács-féle alkotást. Sőt akadtak közöttük olyanok — mint például *Konyovits Dávid*, *Czeizel Lajos*, *Blagojevits János* — akik ugyan most a kérdésnek a napirendről való levétele mellett voltak, de ha majd eljön a revízió követelésének ideje, ők is a revíziót fogják követelni, mert ők is hívei az általános, egyenlő, titkos választójognak. Ezzel szemben az ellenzék imponáló erővel lépett sorompóba a maga álláspontja mellett. *Baloghy Ernő* egy óránál tovább tartó, egészen parlamenti nivón álló, hatalmas beszédében, perdöntő argumentumokkal mutatta ki az ellenzéki indítványok okszerű voltát. Utána *Prokópy Imre* mondott, különösen személyi vonatkozásainál fogva szenzációs hatású beszédet. Majd *Buday Gerő*, *Lallosevits János*, *Petőnyi József* zuditották az argumentumok özönét a mungók fejébe; akiknek midezekre nem volt más mondani valójuk, mint a régi, jólismert jelszó: „Szavazzunk!” Több mint négy órai szenvedés után (mert bizony sok kemény korbácsütést kellett elszenvedniök) végre eljutottak a szavazásig; amely aztán meghozta nekik azt az örömet, hogy 30 szélöbbséggel — amelyben természetesen 17 szavazattal szerepelt a tisztikar — levették a napirendről az ellenzéki indítványokat.

Azután jött a *polgármesteri jelentés* s annak kapcsán a tanács és a polgármester sáfárkodása olyan irtózatos kritikában és olyan vesszőfutásban részesült, amelyet még itt soha nem hallottak. Elsősorban *Novákovits* Izidor tartott egy majdnem háromórás beszédet, amelyben a legnagyobb tárgyilagossággal, de könyörtelen kritikával pozdorjává törte a városnál uralkodó gazdálkodási és adminisztráló rendszert s bizvást elmondhatjuk, hogy Hauke urról és társairól még így le nem szedték a keresztvizet. Ott állott előttünk csupasza vetkőztetve az egész Hauke-féle slendriánság a maga primitív szellemi szegénységében és

visszataszító mivoltában. Igazán megdöbben az ember, ha abban a perspektívában, amit *Novákovits* föltárt, látja, hogy miképpen nyomorgatják ezt a szerencsétlen várost. De nemcsak kritizált, hanem oktatott, tanácsokkal és javaslatokkal is bővelkedett a *Novákovits* nagy szabású beszéde; amely valóban megérdemelné, hogy szóról szóra megörökíttessék, mert nemcsak beszéd volt az, hanem valóságos tanulmány, amely egyaránt dús gazdag az adatokban és az életrevaló eszmékben. Sajnos, a rendelkezésünkre álló szűk tér nem engedi meg, hogy ezt a rendkívül nagyértékű beszédet hozzassuk, de eszméire, kritikai megjegyzéseire, okos propositióira és utmutatásaira még sokszor visszafogunk térni.

Kimondhatlan kár, hogy a főispán jóformán az egész beszéd alatt távol volt a teremről; átadta az elnöklést a polgármesternek, aki mosolyogva hallgatta a beszédet, de olyan kínosan torzmosollyal, mint akit a spanyolcsizma hüvelykszorítói gyötrőnek. Lehet, hogy a főispán szándékosan szögezte oda az elnöki székhöz a *vádlatot*, hadd hallgassa és szenvedje végig a bűnlajstromának felolvasását. Mégis nagy kár, hogy a főispán is nem hallott minden szót, mert ha megakarja ismerni a város összes bajait és közszükségeit, úgy arra soha nem volt ennél kedvezőbb alkalmá. De, persze, a főispánt talán a házigazdai kötelességek is künn tartották, mivelhogy egyik hivatalos szobában etetést-ítást rendezett a mungói számára. Nehogy az éhség dezeritálásra kényszerítse őket, sonkát, söröt és hasonló jókat tálataltott nekik s a jó mungók derekasan hozzá is láttak a kollációhoz. Hiába, az ember, ha mungó, szavaz szívesen, de éhezni már nem hajlandó a hazáért. Ez az önfeláldozás csak az ellenzékiek kiváltsága.

Novákovits beszéde után *Gombos Ignác* intézett kellemetlen kérdéseket a polgármesterhez. Majd *Mayer Nándor*, *Petőnyi József*, *Prokópy Imre* vonta kérdőre sok minden közérdekű dologért az intéző köröket és *Buday Gerő* sorolt fel egy egész garmada gravament. Aki ezeket a fölshólasokat végig hallgatta, az igazán elszörnyedt azon, hogy milyen ázsiai állapotok vannak itt.

Az ellenzék komolyan el volt tökével, hogy akár reggelig is állja a vitát, de a mungók megelégteltek a vesszőfutást. Az főispán tehát éjjelután félegy órakor kijelentette, hogy az idő előrehaladottsága miatt kedden délután 3 órára halasztja az ülés folytatását.

Részletes tudósításunk a következő:

Az erőszakoskodás első akkordjai.

A főispán, nyomban az ülés megnyitása után egy kis meglepetéssel szolgált. Többen — úgymond — kérték, hogy a választójogi reformra vonatkozó tétel összekapcsolassanak s első helyen, még a polgármesteri jelentést is megelőzőleg, tárgyalassanak.

Baloghy Ernő tiltakozott a hagyományos sorrendtől való ilyen eltérés ellen. Mindig és mindenütt a polgármesteri jelentés az első, azután jönnek a többi tárgyak. A választójogi reformra vonatkozó tétel összekapcsolását elfogadja s nem ellenzi, hogy azok az ülés elején tárgyalassanak, de csak a polgármesteri jelentés után, mert az minden egyebet megelőz.

Thurszky Zsigmond városi ügyész konstataálja, hogy sem törvény, sem szabályrendelet nem tiltja a normális sorrendtől való eltérést. („Mondjon rá példát” — hangoztatják ellenzéki oldalról.) Precedenst nem tud, sőt elismeri, hogy a polgármesteri jelentés szokott első lenni, de a szokást nem föltétlenül muszáj mindig követni; a közgyűlés, tetszése szerint eltérhet tőle.

Prokópy Imre roppant csodálja, hogy a főispán uréknak most egyszerre olyan sürgős lett a választójogi kérdés. Három hónapig várta vele, nem hívták össze a közgyűlést, hol-

ott az, a szabályrendelet imperatív rendelkezése szerint, kötelességük lett volna és most nem várhatnak a tárgyalással egy rövid órácskát. Hiszen az ellenzék még rendkívüli közgyűlés összehívását is kérte, de arra sem reagáltak. Különben, ha precedenst tudnak idézni arra nézve, hogy a polgármesteri jelentést valaha megelőzte a tárgysorozat bármely tételének tárgyalása, akkor meghajlik az előterjesztett kívánság előtt; de ha nem tudnak precedensre bivatkozni, akkor ragaszkodik az országszeretett követett hagyományos sorrendhez.

Buday Gerő csodálkozik, hogy ilyen gondolat a főispán égisze alatt jöhet ide; mikor alig két hónappal ezelőtt hangzott el itt az a főispáni programbeszéd, mely a törvények és szabályok pontos megtartását ígerte. A főispán által tolmácsoltt indítványt különben senki be nem nyújtotta.

Szemző István főispán erre kijelenti, hogy formászerű indítvány nincs, csak a jelzett értelmű kérést terjesztették elébe.

Buday Gerő hivatkozik a szabályrendeletre, mely szabatosan előírja a tárgyalási sorrendet.

Nikolits György itt közbe kiált, hogy azt mutassák meg, hol van megírva, hogy nem szabad a polgármesteri jelentés előtt mást tárgyalni.

Buday Gerő erre azt kívánja, hogy mondják meg, akik a sorrendtől való eltérést forszírozzák, hogy miféle nyomós indok vezeti őket.

Nikolits cinikusan azt feleli, hogy: „Csak az vezet, hogy ilyen a guszusunk”.

Buday Gerő úgy véli, hogy csak azért akarják a politikumot előtérbe tolni, hogy amint azzal végeznek, eltávozhassanak. Mert az illető urak a város ügyeivel nem törődnek, csak a politikai kis játékaikkal.

A főispán itt rácsöngött *Budayra*, hogy a tárgyhoz szóljon. „Hiszen éppen azt indokolom feleli *Buday* miért ellenzem a sorrendtől való eltérést”. (*Nikolits György* ez alatt folyton rakoncátlankodott, beleordított a szónok beszédébe és a főispán némán tűrte a rendetlenkedést, már pedig: „qui tacet, consentire videtur”.)

Buday ez után még csak azt a megjegyzést tette, hogy ha az ellenzéknek volna ilyen kívánsága, a főispán bizonyára megkövetelné, hogy írásos indítványt adjanak be.

A főispán erre azzal replikázott, hogy ő mindenkinek egyenlő mértékkel mér.

Mayer Nándor arra figyelmezteti a főispánt, hogy a közgyűléshez szóló kérelmet vagy indítványt csak a közgyűlés megnyitása után és a közgyűlés színe előtt lehet előterjeszteni. Ez itt nem történt meg, sőt a közgyűlés azt sem tudja, hogy kik a kérelmezők vagy indítványozók. A dolog tehát nem is lehet határozat tárgya.

Ezzel azonban a főispán mit sem törődött, hanem szavazásra tette föl az ismeretlen helyről származó kívánságot. A közgyűlés többsége, persze, kimondta, hogy a főispáni égisz alatt álló kívánságot teljesíti, s az összekapcsolt választójogi tételket a legelső helyen, a polgármesteri jelentést is megelőzőleg tárgyalja.

Fölolvasta ezután a főjegyző az állandó választmány határozati javaslatát és az ellenzék által beadott választójogi indítványokat s a benyújtók nevét. *Prokópy Imre* itt figyelmeztette a főjegyzőt, hogy a *Steiner Lajos* neve hiányzik az indítványozók közül, mire a főjegyző jelentette, hogy *Steiner* sajátkezűleg törölte ki a nevét a beadvány alól. Fölolvasta a főjegyző a *Falcione Árpád* és *Nikolits Gyuró* által beadott indítványt is, mely körmönfont szofizmával úgy kerüli meg a kérdést, hogy a januárban beadott ellenzéki indítványok, melyek a választójogi törvényjavaslat ellen akartak tiltakozó föllíratot — most már *tárgyaltalanok*, mert a törvényjavaslatot az országgyűlés mindkét háza elfogadta; a *Buday* féle indítvány pedig, mely a revíziót kéri, még most *időelőtti*, mert a választójogi törvény még nem nyerte meg a királyi szentesítést. A közgyűlés tehát térjen napirendre az *időszerűtlen* indítványok föllött. Az állandó választmány ennek az indítványnak az elfogadását ajánlotta. *Prokópy Imre* felszólasára fölolvasták még a választójogi módosításokat proponáló *kassai átiratot* is.

A trükk.

Ezután következett a *mungó vezérkar trükkje*, amely otromba rabulisztikával gátat akart vetni a vitának és erőszakosan megakart fosztani az ellenzékét szólásjogának gyakorlásától. Egész brüszk módon klotürt akartak; olyan Tisza-féle pavlikozással szerették volna az ellenzékét elnémitani. S mély sajnálatunkra, ebbe a csunya trükkbe a főispán is behagyta magát ugratni.

Amikor ugyanis föllépett és szót kért *Baloghy Ernő*, hogy, mint aki az első indítványt elsőhelyen aláírta, az indítvány megokolását előterjessze — *Nikolits György*, *Falcione Árpád* és társaik nagy lármát csaptak, hogy *Baloghynak* nincs joga a saját indítványához hozzászólni, hanem csak a *Falcione* és *Nikolits*-féle indítványra vonatkozólag — mely a napi-rendterést javasolta — nyilatkozhatik. A főispán erre helyeslőleg bólintott.

A szemmel láthatóan előkészített tumultusra *Baloghy* erélyesen kijelentette, hogy neki igenis joga van az ellenzéki indítvány megokolásához s ezt a jogát konfiskálni nem engedi. Az erőszakoskodással — intette a zajongókat *Baloghy* — ne vigyenek bennünket olyan térre, amelyre lépni nem akarunk. Tartsák tiszteletben a legitim szólásjogot, mert itt pavlikolást meg nem tűr az ellenzék.

Falcione Árpád közbekiáltott, hogy csak az ő és *Nikolits* indítványához engedik meg a hozzászólást. „Igenis — ordította tele szájjal *Nikolits György* — itt van az ügyrend, amely világosan rendeli, hogy mindenekelőtt a napi-rendteréstől szóló indítványt kell szavazás alá bocsátani.

Helyes, helyes — mondotta higgadtan *Baloghy* — de most nem a szavazásról, hanem a különböző indítványok megokolásáról és az azokhoz való hozzászólásról van szó.

Buday Gerő az ügyrendből bizonyította, hogy *Baloghynak* kétségtelenül igaza van. Mire *Falcione Árpád* megint csak amellett kardoskodott, hogy mást nem lehet tárgyalni, csak az ő indítványukat.

Thurszky Zsigmond főügyész kijelenti, hogy az indítványozóknak feltétlen joguk van szólni és indítványukat megokolni, de rajtuk kívül más nem beszélhet. A megokolás — ugymond — még nem tárgyalás. (Ez olyan „a kecske is jól lakják, a káposzta is megmaradjon”-féle elmélet.)

(A főispánnak nem tetszett az ügyészi vélemény. Oda szólt *Thurszkyhoz*, hogy ő szerinte nem lehet másról beszélni, mint a napi-rendterésre vonatkozó indítványról. Ez a kis szóváltás azonban csak halkán, nem a nyilvánosság előtt folyt le.)

Baloghy Ernő méltó fölháborodással pattant föl és éles hangon, kemény energiával kijelentette, hogy ő igenis meg akarja indokolni az indítványt, amihez föltétlen joga van. És ha erőszakosan megfosztják a szólásjogától, akkor ő ide többé nem teszi be a lábát; akkor ám gazdálkodjanak szabadon, taroljanak le mindent, törvényt, jogot, köztisztességet és rendezzenek barchanálákat dicstelen hadviselésük örömeire és viseljék az erkölcsi felelősséget a törvényen kívüli állapotért. Ez a kérdés ebben a stadionumban már a közéleti tisztesség kérdése. Azért határozottan tudni akarja a főispán álláspontját.

A főispánt nyilvánvalólag irritálta a helyzet illetlen kiélesedése és meglátszott rajta a tépelődés, hogy mit tevő legyen.

Lallosevits János megmagyarázta, hogy azt nem lehet többségi szavazattal eldönteni, hogy alkalmazni kell-e a törvényt és szabályrendeletet. A törvénynek és szabályrendeletnek intézkedései, valamint a józan gondolkodás utmutatásai imperatív erejűek. Az ügyész megadta a jogi véleményt; tessék tehát az előtt meghajolni. Mert ha többségi szavazattal lehet eldönteni, hogy kinek van itt szólásjoga, akkor nincs többé normális tárgyalás. Előbb azt kell megismerni, hogy miféle okok támogatják a beadott indítványokat. Csak ha ezt tudják, akkor dönthetnek afölött, hogy kívánják-e tárgyalni, vagy nem? Mert a megokolás előtt még azt sem tudhatják alaposan, hogy tulajdonképpen miről van szó? Csak úgy felületesen, vaktában állást foglalni nem lehet és nem szabad.

Prokópy Imre mélyszéges megbotránkoszással konstatálta, hogy ilyen durva erőszakoskodást még itt nem láttak. Miért fáznak — ugymond — az érvektől? Mikor az ellenzék 3 hónapig türelemmel várt erre a tárgyalásra, akkor önkényesen belé akarják fojtani a szót? Nem a ma bemutatkozott többségre appellál — ugymond — hanem arra, amelyekkel az ellenzék a város fejlesztés terén egyetértéssel és vállalva együtt működött. Őva int a jogfosztó erőszaktól, mert az a közbékére orvosolhatatlan veszedelmeket hozna és beláthatatlan következményeket vonna maga után. A közéleti tisztesség nevében követeli, hogy a vélemény szabadságot és a törvényes szólásjogot tartsák tiszteletben.

A férfias föllépés, az öntudatos és elszánt magatartás, s a megdönthetetlen argumentáció nem térítette észre a nekivadult pretoriánus hadat; de — úgy látszik — a főispánra nem tévesztette el a hatását; mert előbbi merevségéből — a titkos megállapodás ellenére — engedett és kijelentette, hogy elfogadja az ügyész álláspontját, megadja a szót az indítványok megokolására; de — ugymond — minden indítványhoz csak egy szónoknak.

Buday Gerő megjegyezte, hogy az összes aláírókat egyformán illeti a megokolás joga.

Baloghy Ernő abba beleegyezett, hogy a megokolást végezze egy-egy aláíró. De azután jöjjön a tárgyalás.

A főispán erre újból hangsúlyozta, hogy a 4 indítványhoz csak négyen szólhatnak. *Nikolits György* közbeordított: „Ez is csak előzékenység”.

Prokópy Imre ismét a többséget aposztrofálta. Mondja meg a többség — ugymond — volt-e még ebben a teremben ilyen erőszakoskodás, volt-e még itt valaha klotür? („A többség joga alkalmazni” — ordította *Nikolits*.) Ha egy kultúrországban merne maga ilyen testületben így beszélni — mondotta *Nikolitsnak* *Prokópy* — 24 óráig sem tűrnék meg abban a testületben. Még Ázsiában is abszurdum lenne az ilyen viselkedés, mint a *Nikolitsé*. Ezután a főispánt emlékeztette a saját programbeszédére, melyben az ellenvéleménynek és mások jogának tiszteletben tartását és egyszersmind azt ígérte, hogy iparkodni fog ugyan a saját politikáját érvényesíteni, de nem erőszakkal, hanem legális úton, a meggyőzés tiszta eszközeivel. „Nem tudom — ugymond — kiknek a sugallatát követi a főispán, de tisztelettel figyelmeztetem, kérem és melegen ajánlom, hogy csak a saját lelkiismeretére hallgasson”.

„Szavazzunk, szavazzunk!” — zugott a pretoriánus sereg, amely ugylátszik már megverve érezte magát az argumentációtól és sietett volna bevonulni az ugynevezett „többségi akarat” sáncai mögé. A főispán azonban megtette az engedékenységet utján a második lépést is. „Legyen hát — ugymond — akik aláírták az indítványokat, azok tarthatnak megokoló beszédeket.” Később — amint az alábbiakból kiténik — egész csöndben tovább is ment és a harmadik lépést is megtette, mert szót engedett mindenkinek, aki beszélni akart. *A trükk tehát teljességgel csüörtörtököt mondott.*

A választójogi vita.

Ezekután megindult a vita, melyet *Baloghy Ernő* rendkívül nagy figyelemmel hallgatott, érvektől duzzadó, a meggyőződés melegétől áthatott, folytonos tetszésnyilvánításoktól kísért nagyszabású beszéde vezetett be. A beszéd, mely érdemes arra, hogy szélesebb körben is megismerjék — így hangzott:

Baloghy Ernő beszéde.

Méltóztassék elhinni, hogy ez az incidens, amely most lefolyt és az izgalom, amelybe bele csöppentünk, nincs a mi és különösen az én kedvemre. Azonban indítványom megindoklásánál elfelejtem azt az izgalmat, amelyet okozott, szerintem, a többségnek igazán érthetetlen és tudatos eljárása. (Ugy van.)

Igen t. közgyűlés! Előre kell bocsátanom, hogy ahoz az indítványhoz, amelyet bátor voltam benyújtani több társammal együtt, egy kiegészítést fogok

proponálni. A végén bátor leszek felolvasni a kiegészítést, mely szerint, miután időközben a választási törvényt a képviselőház és a főrendiház elfogadta, ennél fogva nem ezen törvényjavaslatnak visszautasítását, hanem a megszavazott törvény módosítását kérjük. T. közgyűlés! Hogy mi ezzel a kérdéssel itt a trvh. bizottság termében még mindig foglalkozunk és foglalkozni akarunk, dacára annak, hogy a képviselőház és a főrendiház ezt a javaslatot már elfogadta, annak megvan a maga nagyon komoly indoka. Az első igen fontos és komoly indoka az, hogy a miniszterelnök ur, mikor a javaslatot a főrendiházban tárgyalta, azt mondta az abauji határozatra (Nagy zaj) ... vonatkozólag, amely szintén ilyen, hogy mindenesetre megnyugtató körülmény az, hogy az ország összes törvényhatóságai közül csak egynek ebredt fel a lelkiismerete és csak egy követeli, hogy a választójogi törvényjavaslat ne tárgyalassék. Ezzel szemben, mondja a miniszterelnök ur, bátran hivatkozhatunk a többi törvényhatóság lelkiismeretére, mely nemcsak hogy nem tiltakozik a javaslat tárgyalása ellen, hanem egyenesen örömmel üdvözlözi azt és kívánja, hogy ebből minél előbb törvény váljék. Mélyen t. közgyűlés! Hogyha a miniszterelnök ur minden trvh. bizottságnak, amely meg nem nyilatkozott, így mérlegeli hallgatását és úgy inkasszálja a hallgatást a maga javára, mint a zomboriét, akkor az ő érvelése nagyon hamis. Mert tudjuk, hogy mi az indítványt beadtuk január havában, de a közgyűlést nem hívták össze, nekünk tehát nem volt módunkban erről a kérdéstről nyilatkozni. Így az a körülmény, hogy mi nem nyilatkoztunk, nem annyit jelent, hogy mi a törvényjavaslattal szemben tiltakozó szavunkat nem akarjuk felemelni, vagy pláne mi azt helyeseljük. És én azt hiszem, hogy igen sok trvh. bizottságot így hallgatattak el, szelid szóval vagy nyomással, vagy nemtudom miféle eszközzel, úgy miként bennünket elhallgatattak. Tehát feltétlenül áll az, hogy ez a kérdés Zombor trvh. bizottsága előtt aktuális, azért, mert nekünk ebben a kérdésben nem volt módunk tárgyalni, nem volt módunk álláspontot foglalni. Ez az egyik indok. Szolgállok azonban más indokkal is, amely elengedhetetlené teszi, hogy épen Zombor trvh. bizottsága foglaljon állást az általános, egyenlő és titkos választójog mellett és írjon fel ezen törvény revíziója iránt. Ez az indok a következő: Zombor város országgyűlési képviselőjét, *Konyovits Dávidot* azon az alapon választották meg országgyűlési képviselővé, hogy ő programjában kijelentette, hogy ő az általános, egyenlő és titkos választójog híve. Na már most, *Konyovits* képviselő ur a munkapártból kilépett azért, mert nem tartotta ezen javaslatot olyannak, amely az ő programját fedi. Már minthogy az én tudomásom szerint Zombor város közönsége az ő képviselőjét egyáltalában nem dezavualta ezért a lépésért, fel kell tennem, hogy Zombor város közönségének az képviselőjével való kontaktusa fennáll, vagyis Zombor város közönsége még ma is helyesli azt a programot,

amelyet Konyovits Dávid a választójog kérdésében vállalt. Meglévén a választóközönség és képviselője között a kontaktus, azt hiszem teljesen indokolt, hogy mi ezt a kérdést itt ebben a trvh. bizottsági teremben igenis tárgyaljuk. (Ugy van.)

Mélyen t. trvh. bizottság! Van azonban a kérdésnek még további része is. Ez a kérdés aktuális maradt. Aktuális maradt azért, mert a javaslat, melyet a törvényhozásnak két haza elfogadott, megnyugvást nem szerzett. (Ugy van.) Megengedem én azt, hogy ilyen nagy törvényalkotásnál mindenkit kielégíteni nem lehet, hiszen nagyon nehéz, életbe vágó kérdéseket kell megoldani. Tehát el voltunk mi is készülve arra, hogy mindenkinek kívánsága nem teljesülhet. De arra mégse voltunk elkészülve, hogy ez a törvény sehol senkinél megnyugvást ne keltsen. Már pedig t. uraim, méltóztassanak csak megnézni, méltóztassanak megfigyelni, hogy a munkapártból magából, mely ezt a törvényt meghozta, hallatszottak-e olyan hangok, olvastak-e az urak olyan cikket, mely azt mondáná, hogy ez a törvény egy kiváló, egy nagy, egy jó alkotás, melyre szükség van, mely nagy érdeket jól old meg. Egyetlen ilyen hangot nem hallottunk. Azok az urak csak azzal érveltek, hogy egy bizonyos kényszer hatása alatt (Nagy zaj.) fogadták el a javaslatot. A munkapártban igen tekintélyes emberek szegtek szembe meggyőződéseket a javaslattal. A munkapártnak előkelőségei, egy Návay, akinek 67-ességében kételkedni nem lehet, egy Sándor Pál, egy Székely, egy volt miniszter, egy Berzeviczy Albert, aki még a javaslatnak megszavazása előtt is közvetlenül szükségesnek tartotta figyelmeztetni a pártját arra a körülményre, hogy ilyen kérdést ellenzék nélkül letárgyalni nem szabad. Magában a munkapártban milyen hangok hallatszottak? Dicsőítő hangokat, vagy olyanokat, melyek megnyugvással fogadták volna a javaslatot, nem hallottunk. Hanem mit mondtak kérem? Szükséges nagy gubernementális okokból, szükséges pártfenntartási okokból. Sőt, ha méltóztatik emlékezni, a munkapárt jó része azon a címen indokolta meg ezen törvényjavaslat elfogadásának szükségességét, hogy a nemzeti munkapártnak fennállása és a 67-es gubernementális pártnak fennállása egyenesen közep-európai szükségesség. És miután ez a javaslat ennek a célnak áll a szolgálatában ezért és csakis ezért fogadják el a javaslatot, nem pedig azért, mert az a demokratikus és egyéb liberális elveknek megfelel. Tehát közep-európai szükségesség. Erre a kijelentésre én azt vagyok bátor felelni, ha beigazolódnak azok a vádak, melyeket Désy Zoltán tett és melyeknek bizonyítása utban van, akkor ennek a pártnak keletkezése és fennmaradása nem közep-európai szükségesség, hanem közep-európai inmorális.

Mélyen tisztelt uraim! Konkludálok. Én nem hiszem, hogy titkot, vagy újságot mondanék el, amikor azt merem állítani, hogy ez a javaslat kizárólag Tisza István grófnak legspecialisabb alkotása, amelyet a saját gondolkodása, a saját fölfogása, a saját politikai rend-

szere szerint alkotott meg és ezt csendőrendőr szurony fedezete mellett a nemzetre rá oktróálta. Így áll mélyen t. uraim! Már pedig ennél a kérdésnél félre kell tenni minden pártpolitikai szempontot és tisztázni kell azt a kérdést, ki itt liberális, ki konservatív ember? Aki azután azt mondja, hogy én konservatív ember vagyok vagy pláne bizonyos tekintetben még a konservatívnál is konservatívabb, vissza menő irányu ember, helyes, azzal aztán tisztában vagyunk, hogy azt ez a javaslat esetleg kielégíti. Másik oldalon azonban tisztában kell lennünk azzal, hogy az az illető, aki magát demokratikus gondolkozásu, liberális embernek tartja, az ezzel a javaslattal megelégedve nem lehet, mert ez a javaslat, szerintem, nem is konservatív, mert nem conservatív bizonyos állapotokat, csak az az álláspontja, hogy ne ugorják egy nagyot előre, tehát csak mérsékelt előre lépést tegyen a választójog terén — hanem egyenesen *reakcionarius*. És hogy ez így van, méltóztassék megengedni nem lesz talán érdektelen, ha ezt a tételemet egy pár példával megpróbálom igazolni.

A régi választói törvény ugyanis 20 éves életkort és $\frac{1}{8}$ telek földnek birtokát és azután való adófizetést követelt. Lássuk kérem ebben a tekintetben mit mond, hogy intézkedik az új törvény? (Halljuk!) Ennek a kettőnek az egybe állításából rögtön látni lehet, hogy határozott visszaesés, határozott jogfosztás keletkezik az új törvénynél, tekintve a régi állapotokat. Az új törvény megkivánja az irni-olvasni tudást, megkivánja a 30 élet évet, 20 kor. adófizetést vagy 8 katasztrális hold földnek a birtokát. Aki irni olvasni nem tud annak szintén 30 esztendőnek kell lenni, 40 kor. adót kell fizetni, vagy 16 katasztrális hold földjének kell lenni. Vagy 30 évesnek kell lenni, valami adót fizetni és 6 elemi iskolának elvégzését kell igazolni. Mennyire megvan tehát szorítva a jog, szemben a régi állapottal, amikor csak 20 kor. adót kellett fizetni, amikor 20 évesnek kellett lenni és $\frac{1}{8}$ telek föld után kellett hogy adó fizető legyen az ember. Most vagy 30 év mindenütt irás-olvasás tudás és 20 kor. 30 év irni-olvasni nem tudás 40 kor. 30 év, adófizetés, 6 osztályu elemi iskolai képzettség. Hát mélyen t. uraim! én azt hiszem, hogy ennek az egy példának elmondása indokul szolgálhat arra, hogy azt állapítsuk meg, hogy ez a javaslat nem haladás, hanem visszafejlődés. Én megengedem hogy valakinek ez tetszhet, mert a javaslat közel 200 000 embert foszt meg a 30 éves korhatárig. Olyan 200 000 embert akinek különben mind megvannak az a kellékei, melyek a választójognak birásához, megnyeréséhez szükségesek, ugynevezett megbizhatósági feltételek.

Csak egy pár példát akarok felhozni mélyen t. uraim! hogy kiket foszt meg a törvény az értelmességi osztályból. Az értelmességi osztályból megfoszt pl. 500 állami tisztviselőt; 800 trvh. díjnokot; 1650 trvh. tisztviselőt; 300 egyházi személyt; 500 tanügyi személyt; 700 gazdasági és erdészeti személyt.

Még érdekesebbek a következő adatok. Azért mert nem 30 esztendősek, hanem csak 24 és 30 éves élet kor között vannak; de egyébként meg van mindenféle kvalitásuk, megfoszt 7300 földbirtokost, 5700 kereskedőt. Hát t. trvh. bizottság én nem folytatom tovább ezt a szembe helyezést, hanem állítom, és hiszem, hogy bebizonyítottam azt, miszerint ez a javaslat nem előrelépés, hanem visszalépés a multba. Igaz, hogy ezen törvényfolytán állítólag lesz 7 vagy 800.000 személlyel több választó. Hát nem tudom, hogy így lesz-e egész bizonyosan, de felteszem, hogy lesz. Állítom azonban t. trvh. bizottság, hogy a legnagyobb része azoknak az új embereknek függő elemekből fog kikerülni, akiknek szavazatával a t. kormány úgy fog rendelkezni, ahogy akar. Tehát demokratikus szempontból egyáltalában nyereségnek nem mondható. No már most, méltóztassék megengedni nekem, hogy ez a javaslat reakcionális voltát illetőleg s a választási eljárást illetőleg hozzak fel egy pár példát, amivel bizonyítani kívánom, hogy a választási rendszer, választási eljárás maga is sokkal rosszabb, sokkal illiberalisabb, mint aminő eddig volt. Az első példa vonatkozik az összeírásra. A választói jogosultság, uraim! olyan közjog, hogy ennek a kikutatása egyenesen hivatalos kötelesség. Tehát annak az összeíró bizottságnak arra kell vigyázni, van-e valahol egy ember akinek joga van, hogy az ki ne maradjon. Inquizitorius alapon kell eljárnia egy ilyen összeíró bizottságnak. Itt én egy kis célzást akarok tenni a most folyó összeírásokra. Méltóztassék kérem, mélyen t. főispán úr, szíves figyelmére méltatni a közigazgatásnak ezt az ágát is, ami szintén hozzátartozik. Bár tudjuk jól, hogy azok az összeíró közegek önállóan működnek, de a főispán urnak mégis joga van azokat ellenőrizni. Ha figyelemre méltatja, látni fogja, hogy milyen vastag — nem akarok sérteni — de vastag szarvas hibákat követnek el, melyeknek megtörténnie nem volna szabad. Olyan embereket hagynak ki a választási listából... (Nagy zaj) akiknek megvan a választói joguk.

Ha a főispán ur szíves lesz eziránt érdeklődni, megfogja látni, hogy nem állítottam valótlanúságot. Azon eljárás tehát ma is meglehetősen hibás és bizonyos, hogy politikai célok szolgálatában is áll. A jövő összeírásnál még inkább az állami közegek kezébe kívánják az összeírást letenni. Azonkívül jelentkeztől kívánják függővé tenni egyes választók választói jogosultságát, holott — ismétlem — ez a választói jogosultság egy olyan közjog, melynek kutatása és pedig becsületes kutatása, lelkiismeretes kutatása egyenesen hatósági kötelesség. Így van mélyen t. uraim, az összeírásnál, ez az eljárás. Így néz ki a törvény a választók összeírása tekintetében. Hogy néz ki a választást illetőleg? Hát ennek a törvénynek volt egy reitenetes paragrafusa, az a bizonyos 86 szakasz, melyet némileg módosítottak. Hát ez egy olyan szakasz volt, mely ha megmarad, akkor a helyzet úgy állott volna, hogy kizárólag a választási elnöktől függne, hogy kit akceptá

képviselőnek. A 86. szakasz azt mondja ugyanis, hogy a választási elnök köteles elfogadni azt a jelöltet, aki ilyen és ilyen szakasz kellékeinek megfelel. Hogy azonban megfelel-e, annak megítélése — tisztára a választási elnök jogkörébe lett volna utalva. És ő egyenesen, végérvényesen kimondotta volna, hogy ez a jelölt nem felel meg ezeknek a kellékeknek. Némileg módosítva van a törvénynek ez a szakasza, de nagyjában az a tény, hogy a választási elnök kezében összpontosul a lehető legszélesebb jogkörrel a jelölés kérdése, vagyis az a kérdés, hogy kit fogad el jelöltnek és az a kérdés, hogy kit mond ki megválasztott képviselőnek. Ezek olyan momentumok, melyek azt mutatják, hogy ez a törvény nem liberális szellemben való előre lépés, hanem egyenesen visszatérés a multhoz. Még csak azt akarom hozzá tenni, hogy a büntetés alkalmazásánál van egy szembeeszköven párturalmi célokra kedvezni akaró intézkedés. Az eddigi törvényben a választási elnöknek a törvény kijátékosaságáért egy kis becsukás járt, legalább fenyegetésként. De most még fenyegetésként se jár, amennyiben a választási elnök által elkövetett visszaélésekért a büntetés maximuma 4000 korona. T. uraim! Tessék elképzelni azt, hogy micsoda helyzet áll akkor be, hogyha a választási elnökök, akik mindenre kaphatók (Ugy van.) mert vannak ilyenek (Ugy van. Tapasztaltuk.), letarolják a választó polgároknak jogait, az egész választás tisztaságát és nem kell mástól félniük, minthogy 4000 koronát fognak fizetni, de nem a saját zsebükből, hanem esetleg sópénzből. (Ugy van. Nagy zaj).

T. trvh. bizottság! Azt mondják, hogy az általános választói jog a művelt nemzetek parlamentjeinek színvonalát leszállította és közvetve károkkal járt a külországokra. Ezt gróf Tisza István egy cikkben bizonyította is. Bizonyítván, hogy ime a német parlament ilyen frakciókból áll, ilyen szélső elemek vannak ott. Francia, olasz, angol országban micsoda furcsa képük van a parlamenteknek és ennél fogva mindenesetre milyen furcsa képe van ezeknek az országoknak, mighát nálunk — ezt ugyan nem irta meg — nálunk olyan pompásan mennek a dolgok, parlamentünk olyan pompásan működik. Az ő kedve szerint pompásan működik. Azonban mégis furcsa, hogy olyan nagy szű ember a külföldi dekadenciákról, külföldi parlamentek tisztaságáról mer beszélt, mikor neki is kell bizonyos tényeket tudni. Hát mélyen t. uraim! Nézzük csak például Franciaországot, amelyről azt mondja Tisza István, hogy elveszett ország. Csak egy tényt akarok az uraknak szemé elé és lelke elé tárni. Franciaországban, kérem alásan most február 21-én terjesztettek be egy olyan alapvető törvényt, egy olyan szociális törvényt, amelynek nyomába fogunk mi majd lépni — nem tudom — 50 esztendő múlva. Tudniillik eltörölték az összes hazadéki adókat és helyébe léptették — talán már meg is van a törvény — a jövedelmi adó progreszivitását az egész vonalon. Ez egy olyan szociális, mély-

reható nagy alkotás, melyet csak olyan parlament tud megalkotni, mely parlamentben van erő, van érzék a népjogok iránt, amely parlament él és egészséges. T. uraim! Németországra mernek hivatkozni. Köztudomású dolgot mondok el önöknek. Egy eseményt, mely Németországban a legutóbb folyt le. Németországban történt meg nem régen, hogy a császár ellen mert egy bérlő egy pert folytatni. A pert megnyerte a császár ellen és a császár azután bocsánatot kért tőle, 100.000 marka kártérítést adott neki, és még egy rendjelet is küldött neki. Hát engedelmet kérek, az az ország, amelyben ily dolgok történhetnek, ahol így állhat viszonylatban a császár és az egyszerű bérlő, ott nem szomorúak az állapotok, hanem nagyon is egészségesek. Ezekhez az állapotokhoz a mi szegény, a mi korhadó, a mi rongyos közállapotainkat bizony hasonlítani nem szabad. Ott van, mélyen t. uraim, Olaszország. Aki a pénzügyekkel foglalkozik az tudhatja, hogy Olaszország szintén az általános választójog hazája, az egyedüli ország, mely az egész tripoliszi háborúk alatt, most a külpolitikai bonyodalmak alatt értékeit úgy tudta fenntartani, hogy alparin maradtak. Egyedüli állam volt egész Európában, melynek értékei egy fillérrel se estek, megtartották al pari értéküket; jelölül annak, hogy Olaszország, melyben szintén általános választójog van, egy züllött állam. Egy lépéssel tovább uraim! Itt van Ausztria, annak is általános, egyenlő és titkos választójoga van. Igaz, Ausztria megszavazta a véderő reformot, a létszám felemelést és azokat a terheket, melyek kérétek és követeltettek. De milyen ellenérték mellett? Méltóztassanak csak visszagondolni, mindennek megkövetelték a szociális téren való ellenértékét. Uraim! Hiszen lehetne folytatni ezeket a példákat. Csak még egyet, hiszen itt folynak előttünk a Balkán események. Hát kérem, azok a bocskoros, azok a lerongyolódott, azok a kigunyolt kecskepásztorok, a disznópásztorok, azok a balkán népek, melyekről szerettünk úgy beszélni, hogy balkáncsorda, ez a balkán nép kérem a világnak a tiszteletére, a világnak a csodálatára hőstetteket vitt véghez, megdöntött — fájdalomunkra ugyan — de megdöntött egy államot a lelkesedésnek erejével. Ennek a bocskoros népnek, ezeknek a szegény lebecsmérelt embereknek már évek óta van általános választójoguk (Élénk helyeslés és taps.), pedig talán a fele se tudja, hogy mi az *a*, mi a *b*. Mi pedig t. uraim, specialisan Magyarország, mert hiszen az van legjobban elfoglalva hadseregével a balkánon, mi pedig uraim! a mi osztályparlamentünkkel olyan erőt tudunk majd mutatni, hogy talán megijesztjük Montenegrót.

Hát t. uraim, beszélnek az értelmiségnek szerepéről, az intelligenciáról. Különösen hangoztatják a középosztályt. Ennek milyen nagy, fontos feladata van, a választóközönség irányítását illetőleg és hogy ezt az irányítást nem lehet nélkülözni, mert veszélyben a haza. Hát kérem legyünk tisztábsn egy dologgal. Az a régi középosztály, mely

valamikor vezette ezt az országot és mondjuk meg, jól vezette, az a középosztály nincs többé. A laieiner elem, mélyen t. uraim ne legyünk hypokriták egytől egyig mind függő. Elég, ha a miniszterelnök egy gombot megnyom és az összes tisztviselők kénytelenek meggyőződésüket elhallgatni vagy éppen nagyon ragaszkodni ahhoz, amihez talán különben nem ragaszkodnának. És az intelligenciának azt a részét, mely a tulajdonképeni intelligencia, mely ma már sokat tanult, mely az önök szemelátára formálódik ki, azt egyszerűen ki akarják a jogokból zárni.

Hát mélyen t. uraim a nemzetiségek! Bocsássanak meg kérem, ha erről a kérdéstről akarok egypár szót szólni. (Halljuk.) Távol legyen tőlem, hogy azt akarnám állítani, hogy ezen a téren nincs kivánni valónk. Van sok, mert bizony az a bekapcsolódás, az a nemzeti, bizonyos fokig nyelvi bekapcsolódás is, az együtt működés, a közös gondolkodásnak az ereje a nemzeti ideáknak a terén, ez nincs meg. Miért? Még mindig lát az ember bizonyos válaszfalakat melyek mögött el bujnak. Mondom ezen a téren vannak kivánni való és jobb szeretném ha már jobb viszonyok lennének — nem vonatkozik ez a mi nemzetiségeinkre, különösen a szerbekre, mert e tekintetben sokkal előbb vagyunk, mint a románokkal. Sokat kívánok azonban még a szerbségtől is. Arról is legyenek meggyőződve mélyen t. uraim, hogy bennem egy csepp vér, vagy valamennyi csepp véremnek legkisebb atomja se kapható arra, hogy én a más ajkukban ellenséget lássak. Már pedig mélyen t. uraim! ezeknek az uraknak jórésze a munkapártnak nagy része, azzal állnak elő: micsoda általános választójogot akartok, hát a nyakunkra akarjátok hozni a szerbeket, románokat. Mondom, nem vagyok kapható arra, hogy exoffo ellenséget lássak abban a nem magyar ajku polgártársamban, és nem vagyok kapható arra, hogy azt a bizonyos magyar supremáciát úgy akarjam elérni, hogy nem magyar ajku polgártársaimat a szavazati joguktól megfoszszam. Kérem, uraim, nem jó szó a magyar supremacia. Nem tartom egész jó szónak, nem szoktam már használni ezt a szót, hiszen legutóbbi felszólalásom alkalmával ezt ki is fejtettem. De mondjuk, használok ezt a szót: magyar supremacia, de azt úgy magyarázom, hogy a magyarság aegise alatt bizottsunk itt minden állampolgárnak lehető legnagyobb kulturát, lehető legnagyobb rendet, jólétet és vagyonbiztonságot. És ezen a téren a magyarság vegye kezébe a jogkört, a magyarság aegise alatt történjék ez. És akkor én azt hiszem, hogy az ilyen supremacia ellen nem lesz kifogása a nemzetiségeknek. Méltóztassanak még egyet figyelemre méltatni ebben a kérdésben és ez mind a két részre áll, a magyarra ép úgy, mint a nemzetiségekre. Kérem ne engedjük magunkat düpiroztatni, mert amikor csendes idők vannak, akkor a magyarságnak vannak törekvései. Szembe szögzi ezzel Bécs a nemzetiségeket, vagyis akadályt törekszik gördíteni törek-

végeink elé, kijátsza ellenük a nemzetiségieket. Mikor zavart viszonyok vannak, akkor mit mondanak? Azt mondják a magyarnak üsd a rácot, nézd milyen ez a rác. Hát t. uraim, ne hagyjuk magunkat düpíroztatni ezen taktikai dolgokkal. (Taps.) Mélyen t. uraim, a nemzetiségi mumustól nem kell félni, mert miféle állam lenne az, amely a saját polgáraitól fél? Hiszen az nem állam, az csukja be a boltot és mondja meg, hogy másnak kegyelméből él. Hát nincs öneki eszköz a kezében? Van törvényes eszköz, de nem az az eszköz, hogy polgárokat megfosszon párthatalmi érdekből, attól a veleszületett jogtól, melyet meg kell adni bárkinek, aki ebben az országban született, ennek az országnak a polgára, akármilyen nyelven beszél.

Mélyen t. uraim! Ha már itt tartok méltóztassanak megengedni, hogy még egy momentumra mutassak rá, amely feltétlenül jellemző és feltétlenül súlyos és fontos tekintetben, miért szükséges az általános egyenlő és titkos választói jog? Miért szükséges ennek az országnak ennek az államnak az ellenálló képességét, energiáját emelni. (Nagy zaj, mely elnyeli a szónok szavait.) Ott vannak mélyen t. uraim a balkán szerződések, az ország gazdasági állapotára nézve ugyyszólván döntő fontosságú kérdés. (Igaz. Ugy van!) Hát uraim, egy bizonyos, az hogy itt a megkötendő balkán szerződéseknek Ausztria és Magyarország érdeke nem egészen congruál. Szembenfekvő érdekeink vannak. Már most, ugy-e bár, ha nem egyenlő erővel fogunk ezen a téren haladni, mindenestre Ausztria akarata fog érvényesülni. És pedig milyen irányban? Olyan irányban, hogy a saját iparának fog ott piacot szerezni. Egész rövid leszek. A mi iparunk gyenge lévén, Ausztria a saját iparának fog ott piacot teremteni a mi mezőgazdaságunk rovására, mert a rekonpenzáció, az osztrák ipar beeresztésének ára bizonyosan a mi mezőgazdasági érdekeinknek a feláldozása lesz. Szólni kívánok még egy fontos tételről, a fogyasztók érdekeinek kérdéséről. Congruens lévén itt is a két állam érdeke, ott is mivel Ausztria lesz erősebb, diktálni fog nekünk. És végül méltóztassék tisztában lenni azzal, hogy ezen balkán szerződések megalkotásában Magyarország gazdasági életének iránya talán évtizedekre meg lesz szabva és pedig olyan tekintetben, hogy Ausztriának a szférájába fognak majd iparilag és mezőgazdaságilag is tartozni ezek a balkán államok.

T. uram! Ilyen harcban ellenálló képességre, erőre van szükségünk (ugy van.) Engedjük meg, tegyük fel, hogy a t. munkapárt a lehető legjobb indulttal, lehető legjobb hiszeműen szavazta meg mind ezeket a javaslatokat. Megengedem azt is hogy erőt mutatott lefelé, de azt megengedik és azt konstatálni kell, hogy fölfelé tökéletesen és teljesen erőtlen. Mutassanak egy példát, amikor ez a munkapárt, ez a többség fölfelé azt mondta volna: „én ebben az esetben az ország jogait védelmezem, vagy a magam akaratát”; vagy mondott volna bűt vagy bāt. Már

most, ha ez így áll, lehet a munkapárt a legjobb emberekből álló párt, de semmiféle ereje nincs fölfelé. Akkor igaz az, hogy ezeknél a balkáni szerződések megkötésénél se lesz ereje sem neki, se annak a parlamentnek, melynek a háta mögött nem a népnek ezrei vannak. Mélyen t. uraim! Ezeket az urakat nem annyira a honfiai gondok bánják Magyarország fennállását, vagy fennem állását illetőleg; ezekben az urakban a pártjuk fennmaradásának ösztöne, a párt fenn tartási ösztön az tolódi országos érdekké. A hatalom kényei, a hatalom gyakorlásának ingere vezeti őket és ezért milliókat áldoztak. Ez az ami áthatja azt a pártot és azt a többséget, amely ezt a javaslatot megszavazhatónak, jónak és helyesnek találja. És ne méltóztassanak azzal érvelni, mélyen t. uraim! hogy itt ugrás a sötétbe veszedelmes, mert méltóztassék megjegyezni, valahányszor Magyarországon demokratikus alkotásról volt szó és ez a demokratikus reform megvalósult az mindenkor nemcsak az országnak, hanem a magyarságnak érdeke volt. Attól kérem, hogy ugrás a sötétbe, attól nem kell félni, merthízen amikor a vasutat feltalálták, akkor a mérnökök azt állapították meg, hogy ennek a feltalálónak nem lehet sikere semmi körülmények között, mert kiszámították matematikailag, hogy azok a kerekek a tengelyek körül fognak forogni és a vasuti kocsi nem bír előre menni. Mikor a gázvilágítást feltalálták, azt állapították meg a tudósok, hogy lehetetlen; bél nélkül nem éghet ott semmi. Hát így van ez kérem az újítások terén is, mert hogyha valami új dolgról van szó, akkor azok az emberek, akik megszokták a régit, „Tamások” amíg maguk meg nem tapinthatják az új dolgot, melyet az újítás ösztöne hozott világra. II. Lipót alatt azt mondták — és ez igen jellemző — azt mondták, hogy ennek az országnak végveszedelme lesz, ha a városoknak követői annyi szavazati joggal bírnak, mint a vármegyéké. És mi történt? Az idők folyamán megtörtént az hogy a városok követői is megkapták a szavazati jogot épúgy mint vármegyék követői és ez az ország nem ment tönkre, sőt ellenkezőleg. Minden demokratikus törekvés javára vált kérem nem csak ennek az országnak hanem egyáltalán a magyarságnak is (ugy van.)

Mélyen t. uraim befejezem. Nekünk nem szabad bagolyvári politikát folytatni. Nekünk akármilyen párton vagyunk, akármilyen közjogi pártjaink vannak nekünk a demokratizmus tiszta jegyében egyesülnünk kell. Ez adja meg ennek az országnak az életet, a másik meg sorvadását és legfőjebb egy bizonyos osztálynak a boldogulását. Aki az országnak tisztességes életét akarja, az velünk tart, aki pedig azt akarja, hogy ez az ezer esztendő ország az elernyedés, a haldoklás útjára lépjen és szemet huny, hogy ezen haldoklás közepette is egy kiváltságos osztály tömte tele zsebét, ne tartson velünk. Én t. uraim a magam álláspontját minden tekintetben megindokoltan tartom. (Élénk éljenzés, taps.) Ezután felolvassa indítványának módosítását.

Amint elcsitult Balogh Ernő beszéde után a lelkes éljenzés és a taps, fölállott *Prokópy Imre* s a tőle megszokott ékesszólással, erőteljességgel és nagy verével olyan hatalmas beszédet mondott, amelynek könyörtelen ostorcsapásait keservesen érezték mindazok, akiket szükségesnek tartott aposztrofálni. A nagyhatású beszéd a következőképpen szólt:

Tekintetes trvh. bizottság! Balogh Ernő bizottsági tagtársamnak beszédét méltóztattak hallani és ha elfogulatlanul szemlélték azt, hogy mi történt idebent e valóban tartalmas beszéd folyamán, akkor látniok kellett, hogy valahányszor meggyőzésre irányuló komoly tárgyalásra kerül a sor, valahányszor egy vitát az érveknek, az argumentációnak a fegyverével akarunk megvívni, mindannyiszor sokan egyszerűen megszöknek a tárgyilagossággal érvelés elől, úgy találván, hogy kívül tágasabb. De méltóztattak látni azt is, hogy egyáltalán nem volt semmi ok arra, hogy bizonyos erőszakos fellépéssel próbálják az ellenzékelt leverni vagy megtörni. Ez különben is nemcsak felesleges, de egyúttal teljesen hiábavaló kísérlet volt, mert először is annak az ellenzéknek egy nagyon jó tulajdonsága van, az t. i. hogy nem egyhamar adja be a derekát, másodsor pedig az ellenzék azért van itt, a trvh. bizottságban, hogy az ellenőrzés tisztét legjobb tudása és lelkiismerete szerint gyakorolja. Ezeket tartottam szükségesnek előre becsátani.

Ami most már magát az indítványt illeti, Balogh tagtársam annak a tárgyi alapon mozgó megindokolását a legnagyobb részletességgel jóformán elvégezte, úgyhogy nekem ehhez alig vagy legalább is nagyon kevés hozzátenni valóm van. Mindenek előtt egy tényt szeretnék leszögezni t. i. azt a zombori, vagy mondjuk általában, még a bácskai viszonyok közt is meglepő tényt, hogy amikor a trvh. bizottságnak nem is egy olyan törpe minoritása — mert hiszen 34 bizottsági tagról van itt szó — kérte a közgyűlés összehívását, s ez az összehívás véletlenül egy, a többségnek kellemtelen ügyre vonatkozik, akkor benünket 3 hónapig méltóztatnak megvárakoztatni, azt gondolva, hogy ezzel valahogyan mégis csak sikerül kibőjtölni azt a 34 embert, Ime ilyen eljárást követnek Önök, amikor a kisebbség akar törvényes jogával élni. Nézzük már most a *contraria juxta posita* magis elucescunt elve alapján, hogy milyen volt az eljárás, amikor a többség akart tárgyalni? Emlékeztetem az urakat arra, hogy 1912 március 19-én Kozma László és társai, nem tudom hány bizottsági tag aláírásával rendkívüli közgyűlés összehívását kérték avégből, hogy a bukófélben levő kormányt a rezolúció ügyében a legodaadóbb támogatásról biztossítsák, kijelentvén, hogy rendületlenül kitarunk a rezolúció mellett. Ugyebár ezt ma már farsangi tréfának lehetne venni és mulattató módon továbbfűzni. Ezúttal azonban a dolognak csak az indítványunkra vonatkozó részét akarom feleleveníteni. Méltóztatnak tán arra is emlékezni, hogy ennek az önálló indítványnak, illetőleg a közgyűlés összehívását sürgető kérvénynek csodálatosan gyors hatása volt. Mert már március

21-én összehívták a rendkívüli közgyűlést. Határozatilag kimondták, hogy mi rezolúciók vagyunk mind egy szálig és ezt a világra szóló határozatot már március 21-én esti 6 órakor, expressz felterjesztették a „magas” (!) kormányhoz. Hát méltóztassanak csak ezen egy kissé gondolkodni. Méltóztassanak csak egy kissé mérlegelni azt, hogy az igazságot nem lehet kétféleképpen osztogatni és a törvény kötelező szabályait nem lehet kétféleképp magyarázni és végrehajtani, mert van a pártpolitikai érdekeken túl és azok felett még egy másik érdek is; az etikai érdek. És legyenek meggyőződve, t. uraim, hogy tartósan megtartani a hatalmat, tartósan gyakorolni azt a végrehajtói hatalmat csak akkor lehet, ha annak a kormánypártnak erkölcsi a vállalkozása. Mihelyt az urak pártpolitikai érdekből, a jogszokásokon, a törvényen túl teszik magukat, hát akkor az önök uralma megdőlni és ha majd jön az az elmaradhatatlan vég, akkor bizony helyén való volna, hogy a kialakuló új többség hasonlóval fizessen, aminek folytonos torzalkodás volna a természetes következménye a város kiszámíthatatlanul nagy kárára.

Mélyen t. uraim engedjek meg, hogy minekutána a tárgyi momentumokat jóformán kimerítette Baloghy bizottsági tagtársam és barátom, én helyi vonatkozású dolgokat vizsgáljak tovább. Mert nem eddig van ám, van az még tovább is. Az urak indítványukkal azt szerették volna elérni, hogy a kérdés érdemi részéről itt egyáltalán szó se essék, hogy azután az urak egymás között elmondhassák, „no ezt ugyan jól csináltuk.” Pedig átsiklani a kérdés felett nem lehet és nem szabad, mert ennek a választójogi kérdésnek Zomborban historikuma van. Ezt a kérdést első ízben nem is a függetlenségi oldalról hozták ide. Ott ülnek most is azok az urak (Nagy zaj.), akik akkor, amikor a választójogi kérdés még egyáltalában megsem érlelődött, még napirenden se volt, jónak látták, hogy a következő indítvánnyal járuljanak a trvh. bizottság elé: alkottassék meg — minden más kérdésnek, mint például az alkotmány biztosítékoknak a nemzeti vívmányoknak háttérbe szorításával — az általános, egyenlő, titkos és községenkénti szavazati jog. Nem ismertek akkor az urak sürgősebb teendőt, fontosabb nemzeti érdeket, mint a választójogi érdeket. És hogy, uraim, a politikai jelszavakkal való játékot a maga visszatartó mivoltában bemutassam, bátor leszek az indítványt támogató uraknak a nevét is felolvasni. (Halljuk. Zaj.) Ezt az indítványt akkoriban Ceizel Lajos dr. terjesztette a trvh. bizottság elé. És felszólalással támogatták ezt az indítványt. Nikolics bizottsági tag ur és Lallosevits János, aki ma is következetes, Karakasevits Milivoj és Blagojevits János tanító ur. (Zaj.) Kérem alásán, felolvastam tájékozódás céljából. Azt, hogy kénytelen leszek beszédem további folyamán, még bizonyos, nem személyes, hanem személyi vonatkozásokat érinteni, ne vegyék zokon, mert hiszen az elveket elvégre személyek képviselik, így tehát a személyi kérdés vagy vo-

natkozás az elvtől teljességgel elválaszthatatlan. Hát kérem, akkoriban a többségnek az volt az álláspontja ezzel az indítvánnyal szemben, helyesen vagy helytelenül, ez nem tartozik ide, hogy előbb alkossák meg az alkotmány biztosítékokat, mert az ugynevezett nemzeti védelem gyászosan letűnt korszakában kiderült, hogy a mi alkotmánygaranciáink tulajdonképpen egy fabatkát sem érnek. Akkor erről az oldalról ezt az alkotmánygaranciát sürgősebbnek, fontosabbnak tartották és akkor arról az oldalról fülünkbe dörögtek — nem oda Buda! első és főkérdés marad az általános, egyenlő és titkos községenkénti választójog. És mert akadt a trvh. bizottságban egy tag, aki az ellenkező felfogást merete képviselni, hát azzal fizettek neki, hogy betörték az ablakait. (Buday: Igen betörték, az ablakaimat. Derűltetés.) Akkor még választójogi tüntetéseket is rendeztek azok ellen, akik hasonló alapon állottak ugyan, csak más sorrendben akarták ezeket a kérdéseket megoldani.

Igen t. trvh. bizottság, multak az évek, eljött a feltámadásnak a napja is és az új hívek, akik pedig annak idején nagyszámmal tologatták a koalíciós kormány szekerét, egyszerre csak nem tudom hogyan, de minden szégyenkezés nélkül megjelentek az új Isten, a felkelő nap üdvözlésére. És akkor, mikor erről az oldalról 1911. augusztus havában egynéhányan azt mertük mondani, hogy lássuk már végre valahára azt a választójogot, akkor ugyancsak Ceizel Lajos biz. tag ur felállott és azt mondta, hogy kérem teljesen felesleges, hogy mi ebben a kérdésben exponáljuk magunkat vagy állást foglaljunk, hogy ilyen sürgető feliratot terjesszünk a kormányhoz, merthízen a város trvh. bizottsága 1905. aug. 25-én már nyilatkozott ebben a kérdésben és határozottan állást foglalt az általános, egyenlő, titkos és községenkénti választójog mellett. Ime, t. uraim, az elfogult pártpolitika mellőzésével, tárgyilagossággal és részrehajlás nélküli beállítással így fest a választójogi kérdésnek a zombori története. Talán méltóztatnak észrevenni, hogy itt mily lesiklás történt és hogy rövid időn belül már mennyi vizet kevertek a borba. És én nagyon ajánlom az igen t. bizottsági tag uraknak, olvassák el Ceizel biz. tag ur akkor elmondott beszédét, mely egész terjedelmében a „Zombor és Vidéke” című lapban jelent meg. Ott már csak „általános” választójogról szól, akár csak az akkori kormányelnök, Khuen gróf, (Nagy zaj.) aki pedig valamikor a képviselőház folyosóján tultengő önéreztél és bizonyos hetykeséggel kijelentete, hogy „vagyok olyan legény a választó jog terén, mint Justh Gyula”. És mi éppen azt a választójogos kormányelnököt akartuk felkérni, hogy sziveskedjék az erre vonatkozó törvényjavaslatot, úgy amint azt olyan gyakran ígérgette, végre valahára betérjeszteni. Akkor azonban a trvh. bizottság már úgy találta jónak, hogy még ezt a szimpla sürgetést is sokalotta és nem átalotta azt, hogy az 1905-iki határozatának ilyen flagrális erkölcsi és etikai (Nagy zaj!) Ugy van! megsértésével,

merőben ellenkező álláspontira helyezkedik. Mélyen t. uraim! Ezek az erkölcsi momentumok. És én azt kérdezem az igen t. bizottsági tag uraktól, hogy amikor önök itt határozni akarnak, miért nem szállanak magukba és miért nem gondolnak arra, hogy mire kötelezi önöket a múlt? A cirkuszban lehet komédiázni, de a politikai porondon való szereplésnek az elvhez való ragaszkodás és a következetesség az első kötelessége.

Igen t. uraim! Méltóztatnak azt is tudni, amit különben Baloghy bizottsági tag ur is mondott, hogy ebben a kérdésben lévén főleg angazsálva az országgyűlési képviselő ur, én a mi indítványunknak a sorsát illetőleg egészen nyugodt vagyok, mert én teljességgel kizártan tartom, hogy ő ez azt indítványt meg ne szavazza s föl kell tennem, hogy önök sem fogják a saját képviselőjüket dezavualni. (Nagy zaj.) Teljességgel kizártan tartom, hogy valaki választójogi meggyőződése miatt kilépjen a munkapártból és azután itt a törvényhatóságban ezzel a lépésével homlokegyenest ellenkező lépést tegyen. (Nagy zaj.) Hiszen, tudommal, azért lépett ki, mert az ő választójogi meggyőződése fellázadt a választójogi elvnek kifigurázása ellen. Most ennek a konzekvenciáját szeretném látni itt a törvényhatóságban. A főispán: Tessék a tárgynál maradni. Prokópy Imre: Én azt jelentettem ki, hogy a politika a nyílt fórumon játszódik le és minden egyes politikus tartozik a közéletnek valamely fóruma előtt az ő cselekedeteiről, az ő ténykedéseiről beszámolni. Én nem a személyek aposztrófálását gyakorlom itt, hanem személyi vonatkozásban tárgyalom magának a választójogi kérdésnek zombori históriáját. Engedelmet kérek, ha ez tullepése annak a bizonyos jogkörnek, amely minden szónokot megillet, akkor elállok a szótól és leülök. De mivel legjobb tudásom és meggyőződésem szerint nem léptem túl azt a jogkört, méltóztassanak továbbra is meghallgatni. (Halljuk.) Hiszen ugyis már a végénél tartok. Ezek után felvetem a kérdést, hogy milyen komolysága lesz annak a határozatnak, melyet az urak hozni készülnek. Ha megszavazzák a napirendről való levételt, akkor ki fog tudódni, hogy olyan szavazatok is vannak ebben a többségi akaratban, melyek olyan uraktól erednek akik az általános és titkos választójog zombori fiókjának a tagjai, vagy olyan uraktól vannak ott szavazatok, aki a mi indítványunkat aláírták és a nevüket önkényileg kitörölték. Hiszen ez politikai . . . (Nagy zaj elfojija a szónak hangját.) Kijelentem hogyha én velem ilyen politikai lapszus történnék, én többé politikai tere nem lépnek.

Mélyen t. uraim! Ezek nagyjából összeállítva a kérdésnek speciálisan zombori vonatkozásai. Nem mondhatnám, hogy nagyon lélekemelő és nagyon építő annak a sok lesiklásnak, annak a — mondjuk — lelki gyengeségnek a szemlélete. Ez bizony végtelenül szomorú látvány. De hát vessenek magukra azok, akik ilyen tisztán elvi kérdésben ilyen álláspontira mernek helyezkedni.

Most pedig igen t. uraim, nem akarván ezzel a személyi akkorddal befejezni beszédemet, engedjék meg, hogy rámutassak még valamire, aminek már Baloghy bizottsági tag ur felszólalásában láttuk a nyomát. Az urak a választójogi javaslatukat azzal szeretik megindokolni, hogy ennek az ilyen módon való megszerkesztését különösen két főszempont tette szükségessé és indokoltá. Az egyik a nemzetiségi veszedelem, vagy ahogyan önök mondják a magyarság supremáciája. Nem gondolják, hogy ilyen felfogás mellett önök a 8 millió nemzetiségi állampolgárban voltaképpen csupa ellenséget, a nemzeti egység ellen törő lázadót látnak? De szükségessé teszi másodsorban megint csak az önök felfogása szerint a törvényjavaslatnak ilyen módon való megszüvegezését az intelligencia vezető szerepe. Engedjék meg, hogy egészen röviden foglalkozzam ezekkel a kérdésekkel. Ami a nemzetiségi mumust illeti, ezt, amint már egyszer alkalmam volt kimutatni, az a többségi párt festi a falra, amely mandátumainak $\frac{3}{4}$ részét a nemzetiségi vidékeken szerezte, és azután az így szerzett hatalmat a szinmagyarság érdekeinek a rovására gyakorolja, és mely azoknak a jámbor nemzetiségeknek most azzal fizet, hogy nessesze semmi, fogd meg jól. Ez kérem a nemzetiségi kérdésnek és a magyarság szupremáciájának a helyes beállítása. Ami pedig az intelligenciát illeti, hát jöjjünk tisztába azzal, hogy mi is és hogyan fest nálunk az intelligencia. Návay Lajos, volt munkapárti képviselő és képviselőházi elnök, a magyar intelligenciát találon és helyesen, így jellemezte. „Az u. n. történelmi középosztály, mely a megyei és városi adminisztrációt a kezében tartja, egyáltalán nem képes megfelelni történelmi hivatásának. Talán különösen hangzik, hogy a magam osztálya ellen beszélek, de úgy van, hogy ez az osztály, mely csak üres kiváltságokat örökölt, jellembeli és szellembeli kiváltság nélkül, egyáltalán nem alkalmas a vezetőszererepre, mert elmaradt a haladó kortól.” Hát igen t. uraim, ott a tuloldalon, ilyen rozoga alapon nyugszik választójogellenes argumentációjuknak két főpillére. És ha az urak ezeketán szavazni fognak, méltóztassanak ezeket a szempontokat is figyelembe venni, ezeket az etikai, ezeket a Magyarországon — sajnos — nagyon elhanyagolt morális szempontokat is. Én például el tudom képzelni, hogy Bruck Jenő bizottsági tag ur felemelt fővel fog menni az urnához és le fogja adni szavazatát az általános és titkos választójog ellen, mert soha sem bizonyult a választójog hívének. De kérdem, hogy fognak azok az urak felemelt fővel az urna elé állni, akik a muliban a választójog legszélesebb kiterjesztése mellett agitáltak? Én nyugodt vagyok az önök többségi határozatának érteke felől. Határozhatnak ellenünk is, de ne gondolják, hogy ezzel gátat vetnek az eszmének és hogy a haladást felfogják tartoztatni utjában. Ha mi ezt a választójogi indítványt a trvh. bizottság ítélete és határozata alá bocsátjuk, akkor csak azt akarjuk önök-

től, hogy ne a jelenlegi pártérdekekre, hanem ennek az országnak a jelen és még inkább a jövő érdekeire legyenek tekintettel.

Ha a pártfegyelem és a rideg pártérdek teljesen még le nem nyugozta az önök lelkiismeretét és ha még meg tudják látni a magasabb célokat, ha még meg tudják érteni a nemzet nagyobbrendű érdekeit, akkor ne zárkózunk el mereven a jobbik belátás elől, hallgassanak az élő lelkiismeret szavára és fogadják el a mi határozati javaslatunkat.

Prokópy zajos tetszéssel kísért beszédét *Lallosevits* János felszólalása követte, aki formailag és tartalmilag egyaránt szép és értékes beszédben — amelyet magyar nyelven kezdett és szerb nyelven folytatott — hatalmas argumentumokkal kelt sikra a demokratikus választójog mellett.

Lallosevits után *Buday* Gerő szólalt föl. Az előtte elhangzott beszédek után nem tartotta szükségesnek indítványát hosszasan indokolni. Csak arra mutatott rá, hogy itt senki sem kelt védelmére a Tisza-Lukács féle választójogi reformnak, kétségtelen tehát, hogy a közhangulat ellene van annak s így logikai szükség-szerűség, hogy a revíziót sürgezzük.

Most már a *Falcione* Árpád és *Nikolits* György féle indítvány megokolása került volna sorra, de az illető uraknak egy szavuk sem volt az indítványuk mellett; bizonyára nem találtak alkalmas érvet arra, hogy *miért* kell levenni a napirendről az ellenzéki indítványokat. Ők nem érvekkkel, hanem voksokkal harcolnak.

Mindösze személyes kérdésben szólaltak fel azok, akiket Prokópy aposztrofált. *Konyovits* Dávid kijelentette, hogy ő nem szegte meg a programját; ma is híve az általános, egyenlő, titkos választójognak; s ha mégis most az ellenzéki indítványoknak a napirendről való levételére szavaz, azt csak azért teszi, mert még most, amikor a törvény szentesítést nem nyert, időelőttinek tartja a revízió kérését. De ha majd elérkezik a revízió ideje, ő is mellette lesz. *Czeisel* Lajos szintén esküdzött, hogy ő mindhalálig híve az általános választójognak, szükségesnek is tartja a revíziót, de csak majd akkor, ha az ideje elérkezik. (Soha napján — ugy-e? Szerk.) 1905-ben is azért követelte, mert akkor elérkezettnek látta az időt. Most azonban a napirendről való levétel mellett van, mert időelőttinek tartja a revíziós mozgalmat. *Blagojevits* János, aki az ellenzéki indítványt aláírta, de most ellene foglalt állást, hasonló értelemben szólott. (Azóta, persze, emlékeztették arra, hogy a fiának elintézetlen és veszedelmes fegyelmi ügyei vannak; hát jó lesz a hatalommal tartani. Szegény apa, a fia bőréért kénytelen volt a saját meggyőződését föláldozni. Szerk.) *Steiner* Lajos szintén úgy tett, mint *Blagojevits*; aláírta az ellenzéki indítványt, de a *főispán látogatása után* az aláírását visszaszívta és most szemérmellenül kardoskodott a saját indítványa ellen. Azzal mentegette magát, hogy azért csinálta a Pálfordulást, mert a parlamenti ellenzék nem ment be a képviselőházba a Tisza-Lukács féle választójogi javaslat tárgyalására. (Ha őszinte lett volna, be kellett volna vallania, hogy üzleti-rebach reményében fordított köpönyeget. Szerk.)

Petényi József visszavezette a közgyűlést az érdemleges vitához. Nagy hozzáértéssel fejtegette a választójogi kérdést, s az adatoknak érvekknek egész arzenáljával szállott sikra a demokratikus választójog mellett. Értékes beszédét nagy figyelemmel hallgatták és tetszéssel kísérték.

Baloghy Ernő oktatta még ki egy kicsit *Czeisel* Lajost, hogy mi különbség van a *Fregoli*-szerű alakoskodás és *kaméleonkodás*, meg a komoly nézetváltozás között. *Prokópy* Imre szolgált még egypár kemény ríposztal *Konyovits*nak, *Czeisel*nek és *Steiner*nek. Majd *Buday* Gerő tett még egypár megszívlelésre méltó megjegyzést, azután következett a névszerinti szavazás; melynek eredménye az, hogy a reakciók 30 szótöbbséggel (amelyben természetesen benne volt a tisztviselők 17 sza-

vazata) levették a napirendről a választójog revíziót sürgető indítványokat, nem érdemi okból, hanem az alatt az ürügy alatt, hogy most még korai a revíziót követelni.

A polgármesteri jelentés.

Mindjárt a szavazás befejezése és az eredmény kihirdetése után áttértek a polgármesteri jelentésre; amelynek kapcsán — mint már a bevezetésben is jeleztük — olyan kegyetlen szapulásban részesült a zombori adminisztráció, amilyenre nincs példa Zombor város történetében. A viviszekciót végző városatyák között *Novákovits* Izidor járt elől, akinek improzans beszédére — amint már fentebb említettük — még sokszor vissza fogunk térni, mert az igazán kimeríthetetlen kincsháza az életrevaló eszméknek és a fölöttébb becses adatoknak.

Novákovits Izidor beszéde.

Sajnálatos, de egyszersmind jellemző — úgy mond — hogy több hónapi szünetelés után a polgármester nem tud egyébbel előállani, mint egy csomó átirattal, politikai kérdéssel és néhány személyi ügygyel. Amde nem elég, hogy ilyen szegénységi bizonyítvánnyal állott elő a város vezetősége, hanem — sajnos — még azt is trofeumai közé számíthatja, hogy a *működő faktorokat* leszorította az alkotás teréről a kritika terére. Szükséges különben a kritika elsősorban a polgármester figyelmézetése és fölvilágosítása végett. De szükséges lett volna ez a főispán számára, is, hogy megismerje a város ügyeit és tudomást szerezzen a bajokról. Kár, hogy a főispán kivonult a tereimből és szinte tündelőleg elzárkózik a tájékoztatás elől, (Persze, tudta a Hauke-Konyovits-Nikolits trifolium, hogy miért távolította el. Szerk.)

A polgármesteri jelentés nálunk csak arra való, hogy a szokásnak eleget tegyenek. Üres, tartalom nélküli formáság az egész. Kívánatos volna pedig, hogy más városok példájára itt is meghonosulna az a hasznos szokás, hogy terjedelmes és a város közéletét minden vonatkozásban feltüntető polgármesteri értesítőt adjanak ki. Ha esetleg ambicionálná a polgármester a jó példák utánzását, a szóló szívesen rendelkezésére bocsát néhány mintát.

Az aktaszámok, a bürokratikus működés külső jelenségei a szólót és mindazokat, akik a lényegét és a köztevékenység tartalmát szokták szem előtt tartani — kevésbé érdeklik. Pedig nálunk a polgármesteri jelentés többnyire csak bürokratikus, száraz adathalmaz és statisztika az akták számára. E helyett inkább arról számolna be a polgármester, hogy megtartották-e pontosan és minő eredménnyel az időközi hivatalvizsgálatokat? Mi van például az ugynevezett számonkérő székkel? Mikor működött ez legutóljára? A szóló úgy tudja, hogy körülbelül 3—4 éve. Kérdi a számonkérő szék tagjaitól, hogyan tudják összeegyeztetni a férfiu komolyságukkal és a felelősségérzetükkel az ilyen súlyos és menthetetlen kötelességmúlást?

Ha jól végeznék a feladatukat és hiven teljesítenék a kötelességüket az ellenőrzésre hivatott urak, akkor megállapíthatnák az ügyek lassu elintézését, az indolenciát és huzás halasztást s valóságos fumigálását a közgyűlési határozatoknak, amelyeket egyszerűen nem hajtának végre.

Megállapíthatnák továbbá, hogy a tisztviselők hatásköri beosztása és foglalkoztatása is szabálytalan és önkényes. A vezetőség ignorálja azt, hogy kit milyen állásra választottak meg; dobálja az alkalmazottakat jobbra-balra kénye-kedve szerint. Például végrehajtóval irnoki teendőket végeztetnek és vice versa. Sőt sokszor a tisztviselők dolgát a hivatalszolgákra bízzák; s így illuzóriussá teszik a törvény által előírt kvalifikációt.

Sokszor hallunk jelentéseket a város ügyeiben való kilincselgetésről, ide-oda való utazásokról. De eredmény a legtöbb esetben nincs más, mint az — utiszámpla. (Az igaz, hogy az aztán jó borsos. Szerk.) Sokszor hivatkoznak közéleti notabilitások közbenjárására, amelyek azonban többnyire szintén sikertelenek; számlalanszor azért, mert az ügyek nincsenek előkészítve. Másutt, mielőtt a kijáráshoz fogának, gondosan előkészítenek mindent, elegyengetik a várható akadályokat. Ezért történik, hogy másutt, sürgős esetekben, még

távíratí döntést is kapnak; míg nálunk évekig se lehet aránylag egyszerű dolgokat is nyélbe ütni. Mert a mi vezetőségünk híjával van a rátermelt-ségnek, a kellő gondosságnak és előrelátásnak.

Rátért ezután a szó az adókezelés bírálatára. Konstatálta, hogy sem a kivetés, sem az előírás, sem a törlesztés és befizetés nem áll ellenőrzés alatt. Emiatt sokszor vagy a város, vagy a polgárság károsodik. Hogy milyen kezelés folyik az adóhivatalban, arra vall az az épületes eset, hogy, noha 1911-ben 50 százalékos, 1912-ben pedig 63 százalékos volt a pótdadó, mégis 1912-ben történtek kirovások az 1911-iki kulcs szerint, a város világos kárára. 1902-ben és 1903-ban pedig egyszerűen nem voltak könyvek és kirovások. A hiányok vizsgálatával tudvalevőleg egy bizottság foglalkozott. Van ott egy pénzügyi szakvélemény; kéri azt kinyomatni és szétosztani, hogy az épületes manipuláció köztudomásra jusson. Konkrét eseteket hoz fel a botrányos kezeléssel; amelynek különben nem az adóügyi tanácsnak, hanem a számvevőség az oka.

A rendőrséggel a közönség nincs megelégedve és méltán. A bajok főoka az, hogy hiányzanak a kellő anyagi eszközök. A főkapitány tehát vegye komolyan a maga pozícióját, s sürgesse az orvoslást mindaddig, amíg sikert ér el. A múlt hónapokban tömeges kilépések voltak a rendőrségnél. Kérde, hogy mi ennek a feltűnő esetnek az oka? Nincs-e az összefüggésben a volt rendőrmesternek, Kissnek a fenyegető ügyével? Szóvá teszi az igazolványok körül követett felületes eljárást. Majd rátér arra a széles körben elterjedt hírre, hogy a főkapitány megválna a hivatalától. A főkapitányban megvan a szorgalom és a tisztakezűség; amely tulajdonságokat nem mindenkiiben lehet föltalálni; azért távozása nem kívánatos. Az utód kinevezésére nekünk nincs ingerenciánk. De az illetékes faktorok ne ignorálják a közvéleményt. Vannak a városnál is alkalmas emberek erre az állásra. Tiltakozik tehát az ellen, hogy nem hivatott embert hozzanak a város nyakára. A közérdeken kívül a tisztviselői önértéket is mélyen sértenék az ilyen intézkedéssel.

Hosszasan és nagy hozzáértéssel szól a huszas bizottság működéséről, javaslatairól, a beruházásokról, a vízvezetékéről és csatornázásról, az iskolák építéséről, a városi könyvtár elhelyezéséről, a színház ügyéről, a város közjöveldelmeinek szaporításáról; a regálék kezeléséről, a kövezetvámról, az üzemekről, s az e téren szükséges teendőkről, a városi mintagazdaságról, a népfürdőről, a vesztegistállóról, a külső határbán lévő utak kövezéséről, a trachoma leküzdéséről, a város pénzügyeiben a stabilitás hiányáról stb. Mind olyan kérdésekről, amelyeknek taglalása szomorú világot vet a mi rettenetes elmaradottságunkra, de egyszersmind arra is, hogy mennyit lehet és kell itt tenni, alkotni, dolgozni és hozzáértő vezetés alatt mennyire föl lehetne virágoztatni, a kultúra milyen magas fokára lehetne emelni ezt a várost.

A városatyák komolyabb része nagy gyönyörűséggel hallgatta ezeket az alapos tanulmányról, széles látókörrel és rendkívüli megfigyelő képességről tanuskodó fejtegetéseket. A figyelem nem fáradt ki, csak a mungók léhből része tanusított türelmetlenséget; éppen azok, akik többnyire künn szivarozgattak a főispánnal együtt és szorgalmasan fogyasztgatták a főispán sörét.

Nagy és méltó visszatetszést keltett, hogy amikor a már majdnem harmadfél óráig tartó beszéd közben a városatyák komolyabb része, amely már akkor körülbelül 7 órán át egyfolytában a teremben volt — 5 perc szünetet kért, a kívülről hirtelen beszólitott főispán, aki elnöki jogkörében megadhatta volna a szünetet, szavazás alá bocsátotta és pretoriánusaival leszavaztatta a méltányos kérést. Eltekintve attól, hogy az ilyet sehol a világon senki — még Tisza se — tenné meg, egyenesen illojális cselekedet volt ez a főispántól, aki nem vette tekintetbe az idősebb emberek kifáradását, holott ő, erőteljes fiatalember léte a tanácskozási idő felét künn, kedélyes poharazás között és szivarozgatva töltötte el.

Novákovicst azonban nem irritálta ez a szokatlan és rideg méltánytalanság; fáradhatlanul tovább folytatta a beszédét; mosta, egyre mosta a város tehetetlen és gyámoltalan veze-

tőségének a fejét s ontotta a közgyűlés elé a talpraesett gondolatokai és életrevaló tanácsokat. Végül aztán azzal a kijelentéssel végezte be a beszédét, hogy amíg nem látja azt, hogy a polgármester komolyan veszi a földadatát és kötelességszerűleg komolyan veszi a közgyűlést, addig ő sem tanusít semmiféle fontosságot a polgármesteri jelentésnek és egészen közömbös előtte, hogy a közgyűlés tudomásul veszi-e azt, vagy nem?

Őszinte, meleg éljenzés s szinte tüntetés-számba menő tetszésnyilvánítás kísérte a kitűnő beszédét s aztán a főispán újra átvette az elnöklést.

A polgármesteri jelentéshez *Gombos Ignác* szólott másodiknak. A személyes ügyekről kérdezősködött. Először is a Blagojevits Szlavkó esetét bolygatta meg. Hogy a főispánnak legyen némi tudomása az épületes esetről, sommásan és röviden felsorolta a Blagojevits viselt dolgait. Ez az ember — ugymond — másfél év óta fel van függesztve, s étel a városban és szedi a fizetést, a polgármester jóvoltából. Mondják, hogy a 10 évi szolgálati idejét akarják kivárni, hogy akkor aztán nyugdíjazhassák. Kérde tehát, hogy milyen stádiumban van az ügy? Fel-említi továbbá a város tengeri kigyóját, a szabályrendeletek gyűjteményét és tudakolja, hogy hány esztendő múlva szándékoznak elkészülni vele? Végül kifogásolja azt a visszavetést, hogy a polgármester az elnöklés alatt álló vízlecsapoló társulat irodái munkálatait a város személyzetével végezteti.

Mayer Nándor az árvaszéki ügykezelés abszurdításait sorolja föl. Szól arról a nehéz teherről, mely a munkásbiztosító pénztár ügyeinek intézéséből a főkapitányságra hárul és javasolja, hogy tegyenek lépéseket, hogy a kereskedelmi minisztérium a sok rendkívüli munkáért adjon valami szubvenciót a városnak. Megsürgeti még a rancevői földek ügyének elintézését és szóba hozza a szontai utból levágot területet, melyet értékesítés nélkül hevertet a város.

Petényi József kérde, hogy miért nem hívták össze hónapok óta a közgyűlést s a sulyos mulasztásért kit terhel a felelősség? Miért stagnál az árva- és szeretetház ügye? S a város vezetősége tett-e lépéseket a katonaság szaporítása iránt? Miért nyugszik a vármegyei kórház ügye s a vezetőség tett-e valami sürgető lépést? Szóba hozza az árkok tisztátalanságát, az utcai átjárók primitív voltát, a hullaszállító kocsi botrányos rondaságát. Majd a tanügy elmaradottságáról s a kereskedők ellen indított kihágási hajszáról szól.

Post Prokópny Imre bizottsági tag szólta a polgármesteri jelentéshez. Ez a felszólalás helyszűke miatt a jövő számra marad.

Buday Gerő szintén a közigazgatási mizériákkal foglalkozik. Konkrét eseteket sorol fel a városi hatóság botrányos hanyagságáról. Fölpanaszolja a huszas bizottság szüneteltetését; a Kocik-hagyaték elintézésének függőben tartását; kérdést intéz a rendőrség fejlesztésére adott 11 ezer korona államsegély fölhasználásáról; fölpanaszolja a fiakkeresek hanyagságát; az ebzárlat keresztülvitelének gyámoltalan voltát; tudakozódik a cukorgyár ügyének mibenállásáról; kérde, hogy a felső kereskedelmi iskola 25 éves jubileumát hogy akarja megünnepelni a város s végül kérde, hogy mit tettek a Schweidel József hamvainak hazaszállítására iránt és tiltakoztak-e Arad város azon magatartása ellen, hogy magának akarja megtartani a hamvakat.

Ezzel befejeződött a városi adminisztráció bírálat. *Alföldy Árpád* h. polgármester felelt néhány kérdésre. Azután a főispán kijelentette, hogy a többi kérdésekre a legközelebbi közgyűlésen felelnek a szakreferensek.

Erre következett a szavazás s a többség tudomásul vette a polgármesteri jelentést.

Ekkor azonban már Isten kegyelméből éjjelután félegy felé járt az idő. Az ellenzék el volt szánya, hogy akár reggelig is állja a vitát.

A főispán és az ő mungói azonban, ugy-látszik, kifáradtak a 9 és félórashosszáig tartó ostromban. S a főispán berekesztette a tanácskozást azzal, hogy az ülés kedden délután 3 órakor folytatódik.

Itt jegyezzük meg, hogy dr. *Lallosevits János* beszédét, melyet most technikai okokból kénytelenek voltunk kihagyni, amely azonban érdemes arra, hogy közismertté legyen — lapunk legközelebbi számában hozzuk.

HIREK.

A kedden tartott folytatolagos városi közgyűlésről szóló tudósításunkat most, technikai okokból, nem közölhetük és lapunk jövő számában fogjuk hozni.

Bankett a függetlenségi körben. Szombaton este 8 órakor a függetlenségi körben társasvacsera lesz a városi törvényhatósági bizottság ellenzéki tagjainak tiszteletére. Aláírni a körszolgánál lehet.

Uj főkapitány, uj polgármester? Jól értesült helyről azt az információt kaptuk, hogy a főkapitány menesztése — amelyről már hírt adtunk — a végrehajtás stádiumába jutott s rövid idő alatt hivaialosan is a nyilvánosság elé kerül. Illetékes helyen azonban leteettek arról a gondolatról, hogy vármegyei tisztviselő importálásával boldogítsák a várost, hanem — faluról hoznak főkapitányt. Bikár Nenád ügyvédet, ezidőszerint szivaci jegyzőt nevezik ki ugyanis a főispán Zombor város főkapitányává. Ehez a kinevezéshez még lesz egy-két megjegyzésünk; most csak annyit mondunk, hogy úgy látszik, az intező körök jóvoltából mégis csak cseberből vödörbe jutunk. További értesülésünk szerint végre Hauke Imre polgármester is meghozza mindnyájunknak — még a mungók többségének is — azt az örömet, hogy — elcsapja magától a várost. Hirforrásunk a küszöbön állónak mondja ezt a fontos változást, azzal, hogy Szemző Károly van kiszemelve a polgármesteri állásra. Ami Hauke távozását illeti, az a dolog még aligha jutott tovább a *szándék* stádiumánál, s valószínűleg még egy-két csöpp viz le fog folyni a Dunán, amíg Hauke kivonul a torony alól; mert úgy megvetette ott kezit lábát, hogy még hat lóval is nehéz őt onnét kivontatni.

Halálozás. Mély részvétellel vettük a gyász-hírt, hogy Szalkay Béla m. kir. posta és távirtda főtiszt, a zombori postahivatal egyik rokon-szenves, derék tisztviselője, szerdán, érrepedés következtében, hirtelen elhunyt. Temetése pénteken délután megy végbe.

„Tévedések vigjátéka.” Falcione Lajos földbírtokosnak a napokban Apatinba kellett utaznia. Jó magyar uri szokás szerint egy kicsit későn indult el hazuról s már-már aggódni kezdett, hogy lekésik a vonatról. Amint az állomásra ért, sietet megkérdezni, hogy: „Nem indult még el az apatini vonat?” „Nem, kérem — felelt szolgálatkészen a meginterpellált vasutas — de mindjárt indul”. S valóban ott állott, indulásra készen a vonat Falcione gyorsan beszállott és — nagy öröme — egy barátjára talált a kocsiban. „Hova utazol?” — kérdezte az utast, aki már kényelembe tette magát a kupében. „Regőcére” — válaszolt nyugodtan a jóbarát. De a nyugodtsága mindjárt boszúságra és ijedségre változott, amikor Falcione tudtára adta, hogy: „Akkor nem jó helyre telepedtél, mert ez a vonat Apatinba megy; siess hamar átszállani, mert úgy tudom, hogy a te vonatodnak is most kell indulnia.” Az utas gyorsan összekapkodta a holmiját és sebtében megköszönve a szives figyelmeztetést, kiszállott a kocsiból. Nem is kellett a váróterembe visszatérnie, mert egy másik vágányon csakugyan ott állott utra készen a vonat; habozás nélkül fölzállott tehát a legközelebbi kocsiba. Ez alatt szépen elindult a másik vonat. Jött a kalauz a jegyeket vizsgálni és megkérdezte Falcione Lajostól, hogy hová utazik? „Apatinba” mondotta nyugodtan Falcione. „Jaj nagyságos ur, — sopánkodott a kalauz — akkor tévedni tetszett, mert ez a bajai vonat.” „És az a másik — kérdezi megdöbbenve Falcione — amelyikbe innét az az ur átszállott?” „Az kérem — mondja flegmatikusán a kalauz — az apatini vonat volt.” ... Nehány perc muiva teljességgel hasonló jelenet játszódott le az — Apatin felé robogó vonaton. Az apatini vonat utasa azonban nem sajnálkozott a barátján, hanem keserű kárörömmel kiáltott a Bajára száguldó vonat felé: „Sze-rencsés utat, Lajos!”

Uj tisztí ügyész a vármegyén. A vármegye főispánja dr. Gombos Gyula budapesti ügyvédet Bács-Bodrog vármegye tiszteletbeli tisztügyészévé nevezte ki.

IRODALOM.

Schön Adolf könyvkereskedésében Zombor. Telefon-szám 161. Kaphatók az e héten megjelent következő könyvújdonságok:

Slozi: Hogyan kell gólt rugni . . .	—20 K
Dr. br. Szalay: Szalay L. levelei . . .	8—
Clementis: A fémiparos . . .	1—
Pásztor: Munkavezetők írás mintái . . .	5—
Pappenheim: Vértvizsgálat . . .	2—
Modern Könyvtár új számai:	
248—52. Lazar: Szinnyei M. Pál . . .	1—
253—55. Garvay: Bent az erdőben . . .	—60
256—58. Dr. Varjas: Az álomról . . .	—60
259. Hamsun: New Jonland zátonyai . . .	—20
260—65. Karinty: Budapesti emlék . . .	1:20

Világ Könyvtár új kötete:
Darwin: Egy természettudós utazása a föld körül I/II. 3 80
Valamint az összes zenemű újdonságok.

41—100 es

Közgazdaság.

A Triesti Általános Biztosító Társulat
(Assicurazioni Generali.)

Március hó 26 án a társaság 81-iki rendes közgyűlése tartott meg. Besso Marco elnök jelenté, hogy a társaság vezérigazgatója terralbai Richetti Ödön súlyos egészségi tekintetéből és határozott orvosi rendelethez állásáról, melyet az intézet javára nagy szeretettel és felette fényes sikerekkel töltött be, lemondott. Az igazgatóság és igazgatótanács, bár nagy sajnálattal, kénytelen volt az érdemű vezérigazgatónak lemondását a jelzett körülményekkel igazolt visszavonhatatlan elhatározásánál fogva tudomásul venni. De azon kívánságtól vezéreltetve, hogy Richetti ur értékes közreműködése és gazdag tapasztalatai a társaságnak továbbra is megtartassanak, az igazgatóság és igazgatótanács indítványozza Richetti urnak, az igazgatóság tagjává való megválasztását. A közgyűlés Richetti ur lemondását a társaság körül szerzett hervadhatatlan érdemeinek hálás elismerése és mély köszönete kifejezése mellett tudomásul vette és őt közfelkiáltással az igazgatóságba beválasztotta. A közgyűlés elé terjesztett 1912. évi mérlegek előttünk fekvő jelentéséből látjuk, hogy az 1912. december 31-én érvényben volt *életbiztosítási tőkesszék* 1.267.209.909 korona és 28 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 55.525.392 korona és 20 fillére rugtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka 23.703.976 korona 65 fillérel 375.547.656 korona 67 fillérré emelkedett. Az életbiztosítottak osztály-alapja 7.141.183 korona 12 fillért tesz ki. A tűzbiztosítási ágban, beleértve a tükörűveg biztosítást, a díjbevétel 18.926.541.149 korona biztosítási összeg után 32.462.892 korona 58 fillér volt, miből 11.326.023 korona 37 fillér viszontbiztosításra fordított, úgy, hogy a tiszta díjbevétel 21.136.869 korona 21 fillérré rugott és ez összegből 15.302.274 korona 59 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 155.630.256 korona 27 fillér. A betörésbiztosítási ágban a díjbevétel 1.636.426 korona 93 fillérré rugott, miből levonván a viszontbiztosítást, a tiszta díjbevétel 916.019 korona 81 fillért tett ki. A szállítmánybiztosítási ágban a díjbevétel kitétt 6.048.766 koronát, mely a viszontbiztosítások levonása után 2.793.257 korona 34 fillérré rugott. Károkért a társaság 1912 ben 49.019.662 korona 23 fillért és alapítása óta 1.112.818.121 korona 56 fillért fizetett ki. E kártérítési összegből hazánkra 222.758.821 korona 22 fillér esik. A nyereség tartalékok közül, melyek összesen 17.264.558 korona 20 fillérré rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabályszerinti nyereség tartalékok, mely 7.360.599 korona 28 fillért tesz ki, az értékpapírok árfolyam-ingadozására alakított tartalék, mely az ideai átalakulással együtt 7.924.932 korona 13 fillérré rug, továbbá felemlítendő a 160.000 ko-

ronára rugó kétes követelések tartaléka és az ingatlan tartalék, mely az ideai átalakulással 2.219.026 korona 79 fillért tesz ki. Résztvényenként 720 arany frank osztalék kerül kifizetésre. A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek elsősorban értékekben vannak elhelyezve, az ideai átalakulás folytán 416.840.622 korona 40 fillérről 434.367.388 korona 47 fillérré emelkedtek, melyek következőképpen vannak elhelyezve: 1. Ingatlanok és jelzálog követelések 104.161.605 korona 92 fillér. 2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök 45.159.521 korona 06 fillér. 3. Értékpapírok 242.001.442 korona 88 fillér. 4. Követelések államoknál és tartományoknál 40.422.113 korona 73 fillér. 5. Tárcza váltók 626.815 korona 16 fillér. 6. Készpénz és az intézet követelése a hitelezők követeléseinek levonásával 1.995.889 korona 72 fillér. Összesen 434.367.388 korona 47 fillér. Ezen értékekből 82 millió korona magyar értékekre esik. A „Minerva” általános biztosító részvénytársaság Budapesten, — mely az Assicurazioni Generali leányintézete, — egyéb ágazatain kívül foglalkozik a kezesség- és óvadék-, valamint az eltulajdonítás-, lopás-, hűtlen kezelés- és sikkasztás elleni biztosítással, nemkülönben a versenylovak, telivérek és más értékesebb tenyésztések biztosításával, mely új ágazatokat nevezett társaság vezette be hazánkba.

*
Teljes mértékkel a társulat mindenkinek, aki e célból hozzá fordul, a legnagyobb készséggel szolgál. Bővebbet a zombori főügynökség, Bárány Lipót és Fia.

HIRDETÉSEK.

TANONCUL

fiú és leány
a Bácsmegyei Nyomdában
fizetéssel, azonnal felvétetik.

Rákóczi-ut 6. sz. a. házban

üzlethelyiség

május hó 1-től kiadó.

Bővebb felvilágosítást ad ott a házban
Jajts Milán. 76—2—1

Közkedveletté lett!!

kellemes íze, jósága és olcsósága által a

PÉCSI TETTYE
kristálytisza forrásvíz,

mely szénsavas víz ma már szegény és gazdag legkedveltebb asztali itala.

Gazdasszonyok és vendéglősök öröme

ha e kiváló vizet adhatják asztalukra.

Kapható minden fűszerüzletben és étteremben.

Zombori képviselő:

ARNOVLYEVICS DUSÁN kereskedelmi ügynökségénél.

90—104—90

Zombori főraktár:

Makarits István fűszerkereskedésében.

LADÓ HÁZTELKEK.

Ujzombor átellenében, a Thökölyi-uton,
az ugynevezett VILLA TELEP
tőszomszéd-
ságában :: 55 HÁZTELEK

KEDVEZŐ FELTÉTELEK MELLETT

ELADÓ.

Bővebb felvilágosítással
szolgál a tulajdonos

Benya Antal,

ZOMBOR, Kalap-utca 31.

52—35—9

Trefort-utcában
üzlethelyiség
1913. évi május 1-ére
KIADÓ.

Bővebbet az iparosok önszegélyző szövet-
kezet IRODÁJÁBAN. 71—3—3

Lakház.

Ujabb építkezésű házat keresek Zomborban legalább 400 □-öles telken, megyeházához közel, 5—6 szobával. Minél kimerítőbb ajánlatokat vételár és fizetési feltételek jelzésével és méretes vázrajzzal kér **dr. F. poste restante** **Wepröd.** 75—2—1 Közvetítők kizárva.